MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu : 20 cèntims = Pelai, 62. Telèfon 15300. = Subscripció : 2'50 pessetes trimestre

Any III. Núm. 134 - Barcelona, dijous, 27 d'Agost de 1931

L'Estatut a Madrid, o parlant la gent s'entenen.

BARCELONA-MADRID

Fruits d'aquesta setmana

«Parlant la gent s'entenen», diu la dita; i una vegada més aquesta ha tingut confirmació. L'anada de Macià a Madrid ha obtingut, en el breu espai d'una setmana, més del que amb anys i d'anys de lluites per escrit s'havia pogut recollir. Mil recels han desaparegut; tots els prejudicis s'han fos; negociacions que tothom judicava impossibles han arribat a feliç termini. L'odi no ha trobat paraules per expressar la seva ràbia i la mútua comprensió s'ha donat d'una manera naturalíssima.

La multitud davant del Palau de la Generalitat la nit de diumenge, venint de rebre En Macià.

No havíem vist marxar Macià, acompanyat dels diputats catalans, a Madrid, a lliurar l'Estatut al cap del Govern, sense una certa angúnia, cal dir-ho. Si es comptava amb la simpatia, el liberalisme i el desig de comprensió de les que podríem anomenar «classes illustrades», d'una banda, d'altra banda havien corregut certs rumors als quals es donà, potser, una importància excessiva. Al capdavall, si aquells rumors haguessin tingut realització pràctica, la cosa s'hauria reduït a un petit conflicte d'ordre públic, que no s'hauria reflectit pas en el Parlament, que és, al cap i a la fi, el dipositari de la voluntat nacional i del qual depèn en major part l'aprovació de l'Estatut.

S'ha confirmat un cop més que, per a resoldre les coses humanes, és necessària la presència i el tracte; la paraula humana té un encís peculiar. Sense canvis de paraules, emeses de viva veu per persones que estan l'una a presència de l'altra, la humanitat per força ha de caure en el prejudici i el malentés; basta, però, que parlin les persones interessades en l'afer — si són de bona voluntat — perquè les qüestions més complicades trobin el seu natural camí de solució. La paraula, la paraula sempre; la paraula viva: com digué l'Evangelista: «En el principi era el Verb.»

Aquesta expedició ha servit, a més a més, per a inculcar en les mentalitats més reàcies la significança del nostre Macià: la seva valor única per a dur Catalunya a la seva llibertat. Només un home d'una austeritat i d'un prestigi inatacables, que sempre ha actuat mogut per un sentiment d'honor; net de tota màcula i verge de contactes equívocs, àdhuc d'aquells que es contreuen per raó de tàctica política; només un home així pot exercir aquesta fascinació damunt dels propis i dels estranys; inspirar aquesta confiança suggestiva en les negociacions; imposar, de mes a més, àdhuc una mena de respecte als enemics. Catalunya tot sovint ha tingut advocats hàbils que defensessin el seu plet. Mai, però, des de temps molt reculats, no havia trobat un veritable paladí de la seva causa: els advocats, un cop acabada la seva defensa oral, baixaven de la tribuna, i, sovint, cobraven la nòmina; però el campió de Catalunya fa seva la causa del seu país i sinònims la seva vida i la seva mort del triomf o la pèrdua de la causa. Els advocats poden *convèncer*; però està solament reservat al campions *vèncer*. I és això el que ara ens interessa.

* * *

Aquesta setmana, a Madrid, ha tingut lloc la commemoració de l'aniversari del pacte de San Sebastián.

El pacte de San Sebastián és una de les fites més importants de la història espanyola contemporània. Es pot dir que aquell dia començà la revolució que, abans d'un any, havia de tenir la seva realització i de veure el seu triomf.

I no és solament pel que fa a la República Espanyola la major importància de l'acte celebrat l'agost de l'any passat a San Sebastián, sinó també por nosaltres, els catalans.

El pacte, per a Catalunya té una importància enorme: en primer lloc, perquè l'adhesió dels catalans al pacte va significar que, per primera volta després de molts segles, Catalunya subordinava la seva causa a la de l'honor. Dit en altres paraules: la nostra terra renunciava d'obtenir cap avantatge si no era pel camí de la justícia. No volia exercir la missió de «legió estrangera» de la monarquia, que li consignaren alguns dels seus polítics, més *ben intencionats* que clarividents.

En segon lloc, Catalunya era presa en consideració com a persona moral. El sol fet del pacte de San Sebastián senyala un desplaçament d'una porció de sobirania cap a la banda de Catalunya, desplaçament que no s'havia produït des de la *unidad nacional*.

El camí de la dignitat, repetim-ho, ha donat més fruits que el d'una pretesa habilitat que no era més que una manca de confiança i estimació pròpies.

Ja veieu que els fruits d'aquesta setmana han estat ben falaguers per a la nostra terra. Afegiu-hi l'inici de pau social que es dibuixa — i tant de bo duri —, basat més en la convicció que no pas en la força. I un poble que sap compendre, té prou mèrits per a ésser lliure.

Amb una veu eloqüent, la història ens demostra una vegada més, com és útil no voler pecar de massa enginyós i malfiat i quina gran i definitiva importància tenen encara els valors cordials damunt la vida dels pobles i dels homes.

De Dijous — a Dijous

Les complicacions de la qüestió religiosa

Degut a la falta de sentit evolutiu de la política monàrquica espanyola — tota ella inscrita dins el signe de la mandra — actualment ens trobem arribats en un punt realment difícil del renovellament constitucional: la qüestió religiosa (clerical, parlant d'una manera més pròpia).

Car Espanya, en pocs dies, ha de fer el camí que les altres nacions han pogut efectuar a força de cinc segles. I això sempre suposa trasbals i nosa.

Al nostre país, gràcies al patronat reial, la Corona, de fet, nomenava les altes jerarquies eclesiàstiques; això, des d'un punt de vista canònic, era inadmissible; però els caps visibles de Crist a la terra sempre han sabut, si més no, de diplomàcia, i consentien les intromissions del cesarisme, que essent borbònic, resultava doblement despòtic.

En canvi, a benefici d'aquesta confusió, les jerarquies eclesiàstiques s'immiscuïen dins força afers civils. Ara que, com hem dit, aquestes jerarquies, de procedència canònicament bordenca, no representaven ben bé l'esperit de Crist, com tot sovint era palès, i com s'acaba de demostrar amb les recents aventures d'algunes altes personalitats eclesiàstiques espanyoles.

Regnava, doncs, un caos civil-eclesiàstic, repugnant tant d'un punt de vista ortodox com laic.

Un exemple dels fruits d'aquesta confusió concubinària del ram civil amb l'eclesiàstic, existeix ben viu a la memòria de tots: el decret pontifical famós, prohibint l'ús del català a les esglésies. D'això fa dos dies.

I aquest esperit perdura encara. Els fets del Nord ho demostren.

Es ben clar que els catòlics tenen el deure de protestar de coses com l'article del projecte de la Constitució que demana la dissolució de les ordres religioses. Ningú no ho trobarà estrany.

Però, en canvi, és confusionària aquella idea que consisteix a voler aprofitar aquest neguit per a embarcar els catòlics en les aventures de don Alfons, de don Joan o de don Jaume.

Car l'obligació del catòlic és de servir la seva religió, no d'ajudar que se'n serveixin l'un i l'altre per a llurs personals concupiscències.

Així com hauríem trobat excessiu que un catòlic hagués deixat de creure perquè la Cúria romana, prosseguint en el seu servilisme secular, havia prohibit el català a la trona, no vacillem a declarar una aberració la d'aquell que vol tirar-se a la muntanya i ni parla d'iniciar els camins legals de protesta.

Això sense comptar que Crist morí a la creu i els màrtirs foren devorats per les feres; i així cresqué el Cristianisme, que és una de les poques religions que manen morir per Déu i no matar per amor de Déu. Per això és la més perfecta, oh paganíssim cardenal Segura! — R. LL.

MIRADOR INDISCRET

Les aventures d'En Costa i Déu

En Costa i Deu ha estat un dels homes més bons de l'expedició catalana de l'Estatut.

Feia tres dies que era a Madrid i estava tot neguitós. El motiu era ben senzill: buscava el cafè Fornos, on havia passat estones delicioses de la seva joventut i no el trobava. (Cal tenir present que el dit cafè ara està reformat i té un altre nom.)

—Estic segur que era al carrer Alcalà— deia.

I carrer Alcalà amunt, carrer Alcalà avall, passava revista de tots els cafès i no trobava el Fornos.

—No me n'aniré de Madrid que no el trobi — repetia.

A l'últim va decidir interrogar tots els guàrdies que trobava per aquells voltants:

—*¿El café Fornos?*

Ningú no sabia donar-n'hi raó. Els uns, vinguts potser de Cuenca o Navalcarnero, no l'havien sentit anomenar mai. D'altres deien que el nom *les sonaba*, però no sabien on parava.

Costa i Deu no va donar-se per vençut. I guàrdia que se li posava al davant, rebia la seva escomesa:

—*¿El café Fornos?*

A l'últim, en trobà un que, en fer-li la pregunta, se'l va mirar de cap a peus, va dubtar un moment abans de contestar-li i per fi li va dir amb un to no gaire amable:

—*¡Hombre!... ¡Ya me lo ha preguntado usted tres veces!!!*

Una altra facècia

Una nit, un dels periodistes de l'expedició va recórrer els carrers de Madrid acompanyat d'un company també periodista. Emprenia una d'aquelles dones que, a Madrid com a Barcelona, només surten a les nits i després d'assegurar-se que no havia estat mai a Barcelona, s'erigia en *protector*. Li deia que a Barcelona s'estava tan bé; que una dona com ella guanyaria un dineral; que els catalans lligaven els gossos amb llonganisses, etc., etc. I ho deia tan bé, amb un to tan paternal, que les convencia de traslladar el negoci. Llavors — «per acabar de parlar-ne» — la citava per l'endemà, a les onze, en un cafè de la Puerta del Sol.

L'escena va repetir-se dues, tres, cinc, deu vegades. I totes quedaven citades al mateix lloc i a la mateixa hora.

El segon periodista, però, no es conformava de fer un paper passiu i va complicar la broma. Dissimuladament, quan s'acomiadaven, deia a l'orella de la «interfecta»:

—No el coneixes aquest senyor?

—...?

—Es un diputat. Es diu Xirau Palau.

—*Ah, sí, ya lo he oído nombrar.*

Ignorem el que va passar l'endemà, en el cafè X.

I és una llàstima.

Una enredada

Un diputat — que exerceix un càrrec d'importància — fou despertat un matí pel telèfon.

Una veu femenina demanà:

—*¿El señor X?*

Va posar-se a l'aparell un amic seu.

—*El señor X está descansando. Si usted quiere darme el encargo...*

—*¿Es usted persona de su confianza?*

—*En absoluto.*

—*Pues dígale que a las dos, le espera Antoñita frente al Palace. Estaré dentro de un coche...*

L'amic es veu que això li feia rodar el cap i va interrompre:

—*¿Quiere aguardar un momento?*

I va anar a consultar l'interessat.

Uns moments després tornà:

—*Dice que es preferible que se pasee usted por la acera de enfrente.*

—*Bien. Muchas gracias.*

A les dues, el diputat X estava tot nerviós a la porta de l'Hotel. Les dues i cinc, les dues i deu. Vinga mirar el rellotge. A un quart de tres, l'home es va escamar i se'n tornà a dins.

Al hall, un grup de companys l'esperaven, aguantant-se el riure. L'home prou feia el posat seriós, però no li va servir de res. Una veu amagada cridà:

—*¡Antoñita!*

I aquí va acabar-se tot.

«Caballero cubierto»

Saló de la Presidència del Consell el dia de la presentació de l'Estatut. Silenci sepulcral. Tothom espera el començament del discurs del senyor Macià.

Per entremig d'una pila de caps — ben clenxinats, calbs, grisos i negres — destaca un barret.

En Lluhí se'l mira i sua d'angúnia. Tot és fer senyals i no en treu res. A l'últim se n'hi va i engrapa el capell. I el senyor Aragai gemega:

—Qui m'ha pres el barret?

Expansió involuntària

Catedral de Toledo. El degà va ensenyant els tresors artístics del temple als visitants de Catalunya.

De sobte, recordant-se que ha passat per alt alguna cosa, torna enrera:

—*Y aquí tienen ustedes una maravilla. Una verdadera obra de arte catalán...*

En Gassol té una sorpresa davant d'allò. I se li escapa:

—Ai c...!

«Se non è vero...»

Macià, a Madrid, tots sabem que féu un parlament magnífic en lliurar el projecte d'Estatut a Alcalà Zamora. El que no sabem tots és que en el text d'aquest discurs hi havia una expressió de desig que hom no trobava prou ortodoxa per la ideologia de la major part dels acompanyants del nostre president.

Aquesta expressió era un: *Quiera Dios...* que hom considerava excessivament religiosa i que, necessàriament, s'havia de substituir, però no es trobava com.

Pere Coromines ho arreglà:

—Poseu-hi *ojalà*, que encara que vulgui dir el mateix no ofèn tant, perquè és en *moro*.

Humor sense ortografia

Els de l'*Estampa*, amb motiu del viatge de don Francesc Macià i Ventura Gassol a Madrid, varen dedicar-los una auca d'homenatge, la principal característica de la qual no era precisament l'humorisme. Heus ací dos rodolins de mostra:

«—*Que si voy... que si no voy...*
—*Diguili qui vingui noy!*»

«*Este es Ventura Gasols*
en mitg de la Puerta'l Sols.»

De moment, l'únic que podem assegurar als nostres lectors és la no complicitat de Pich i Pon en aquest afer, al revés de com fins ara s'havia vingut suposant.

A torna-jornals

Rossend Alvarez Arbiol, aquell senyor que derrotà Pere Comes a les eleccions del Collegi d'Avocats, interrompent-li la seva acaparadora ascensió, s'ha fet elegir per a la Junta del novíssim Collegi d'Advocats de Terrassa.

El senyor Alvarez, sembla no adonar-se que tot és començar en això de l'acaparament de càrrecs i que quan es presenti a les eleccions del Collegi de Sant Feliu de Llobregat, En Comes és capaç de tornar-li la pilota, no sols presentant-se, sinó sortint elegit.

El català d'un lerrouxista

El senyor Polo Otín, que és un radicalàs d'aquells tan bons i que ara fa veure que és president de la Junta Municipal del Partit, va tenir la sort l'altre dia que en un setmanariet lerrouxista li publiquessin la biografia i el retrat. L'article començava així: *Mens sana in corpore sano*.

El senyor Polo Otín, que és un erudit com una casa, en trobar l'autor d'aquell treballet, va dir-li tot satisfet:

—Gràcies, noi, pel «bombo». Però em sap greu que el comencessis amb una frase en català!

Azorín i Catalunya

MIRADOR es fa eco de la veu de molts catalans que desitgen regraciar Azorín pel seu article sobre les coses de Catalunya, publicat al *Crisol*.

A més de l'amor a les nostres coses, que sempre és d'agrair, hi ha la comprensió exacta i autèntica del nostre fet: Azorín és d'aquells rars escriptors en els quals el cap no desparença el cor i el cor és la p'uma potent que fon les idees puríssimes dins el gresol del cervell.

Aplaudim Azorín, català de Monóvar, perquè ens estima: estimar, fórmula catalana de l'amor, que implica amor i coneixença.

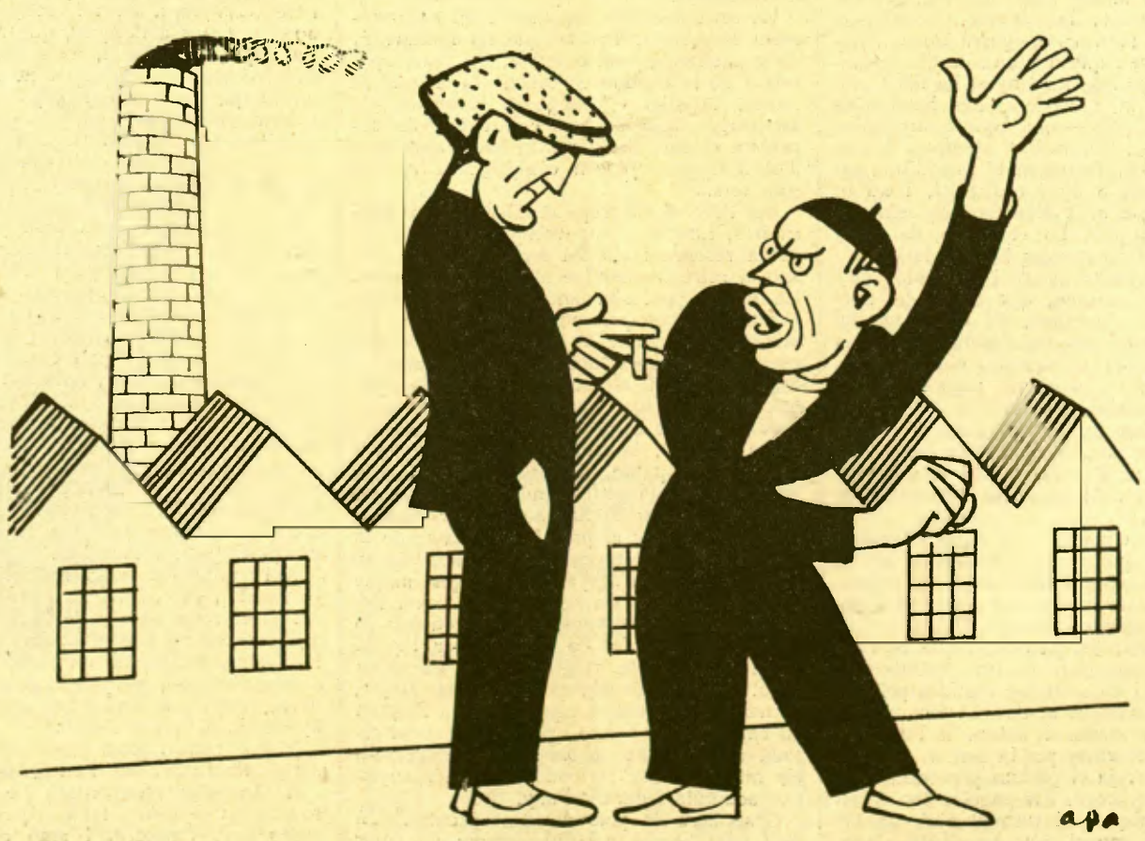

—Haurem d'anar a la vaga: no volen acceptar la base quarta, la que diu que s'han de lligar els gossos amb llonganisses.

Igualtat de condicions

El «clou» de la bonica festa d'aviació efectuada diumenge passat a l'autòdrom de Terramar fou, en opinió unànime, el duel entre el Bugatti conduït per Oliveres i el Loring pilotat per Guitian.

Al cap d'un parell de voltes, calgué suspendre el match perquè l'auto tenia una pana de seient, que ens fa l'efecte que és una de les panes més poc abundants. Durant aquest intermedi, en un grup es discutien les probabilitats de cada vehicle. Un deia que en tota prova així l'avantatge és del cotxe. Un oient li objectà que potser sí, però que donat l'estat de la pista de l'autòdrom, l'auto es trobava handicapat. Llavors salta un altre:

—Això no vol dir res, perquè la pista és la mateixa per al cotxe i per a l'avió...

Un raid difícil

La premsa diària ilustrada de casa nostra és una cosa molt instructiva. L'altre dia *La Vanguardia* ens oferia una sorpresa geogràfica al peu d'un gravat:

«*París.—Los automovilistas Curly Batson y Sam Lec, que conduciendo un pequeño auto quieren efectuar el viaje Londres-Hollywood.*»

Ens agradarà veure com s'hi posen per portar a la realitat aquest propòsit d'anar de Londres a Hollywood amb automòbil.

Polèmiques

Sessió a l'Ajuntament de Sitges. Uns regidors increpen al senyor Marcet pel fet d'haver pres part activa en la processó de festa major i haver fet acte de presència en determinada funció religiosa celebrada a l'ermita de la Verge del Vinyet.

El regidor Marcet, després d'aguantar estoicament el xàfec d'ironies i advertiments dels seus companys, intenta reivindicar-se:

—Veritablement no ho comprenc. Com si tots vostès no s'haguessin casat per l'església i els seus fills no fossin batejats cristianament...

El regidor Marcet pogué retornar a la seva llar amb el convenciment que els havia «tapat» d'una manera definitiva.

Encara hi han guanyat

A Alforja, poble del camp de Tarragona, hi ha una casa anomenada can Rei. El matrimoni Rei — Jaume Rei, Maria Reina — té un fill—el príncep—que està a punt de casar-se. Es veu, però, que amb la caiguda de la monarquia, han perdut molta importància i algú deia a la núvia:

—Mira, noia: jo, de tu, d'ençà que hi ha república, no m'hi casaria a can Rei.

—Bé, no us creieu; ara farem valer això d'En Macià.

I és que, efectivament, el noi de can Rei es diu Macià.

Luxe de precaucions

Al carrer d'Aragó, cantonada al de Muntaner, hi ha una «Service Station» amb tots els ets i uts. L'automobilista no deu trobar-hi res a faltar, ni una abundància de cartells explicatius que fan ociosa tota pregunta. La dèria dels cartells en previsió de totes les incidències, ha arribat a l'extrem d'haver-n'hi un que fa:

«SI NO SABE USTED LEER, SIGA LA INDICACION DE ESTA FLECHA.»

Naturalment, l'analfabet, al qual va sens dubte dedicat, *llegeix* el cartell, mira la direcció de la fletxa i sap per on ha de tirar sense vacillacions.

Com que té raó...

L'alcalde de Pallejà ens escriu que ha llegit dues indiscrecions «rigorosament certes» quant als fets, però no quant al protagonista, que no és l'esmentada autoritat, com equivocadament dèiem, sinó el senyor Pere Biset, president del Centre d'Esquerra Republicana de Pallejà. Per tant, ho fem constar així.

Viladomat previsor

Dinar d'humoristes, presidit per l'excèntric Alady, als boscos de Cordelles, de Sardanyola. Viladomat, entre ells, segueix amb mostres d'evident curiositat els mecanismes de l'humorista encarregat de coure l'arròs sense formular el més innocent dels comentaris. En arribar el moment d'abocar-hi l'aigua, però, no pot contenir-se més i exclama amb una certa alarma davant del càntir que raja insistentment:

—Voleu dir que no ens l'haurem de beure amb porró aquest arròs?

La màquina d'escriure de qualitat

CASA ORBIS

F. FERRER AYMAR

Claris, 5 : Telèfon 19763

BARCELONA

ALLÓ DE CADA ESTIU

Festa Major a Granollers

Del Vallès que comença a Montcada i va Mollet amunt, seguint la línia ondulant del Besòs fins a La Garriga, per a aturar-se enfront de Tagamanent, sobtat per la muntanya al cim de la qual treu el morro de conill el campanar del poble, per sota boires i núvols, Granollers n'és la capital indiscutible. Aquest tros del Vallès és el rovell de l'ou de la dolça Catalunya.

El Vallès de la banda de Granollers es conserva pur. Domina la Natura. El blau del cel és diàfan. Els pins són verds. Les vinyes, vellutades. Olor de verdura molla i de pi. Segons el parer del vell doctor Mascaró, al qual jo m'adhereixo, aquest Vallès és la Suïssa de Catalunya.

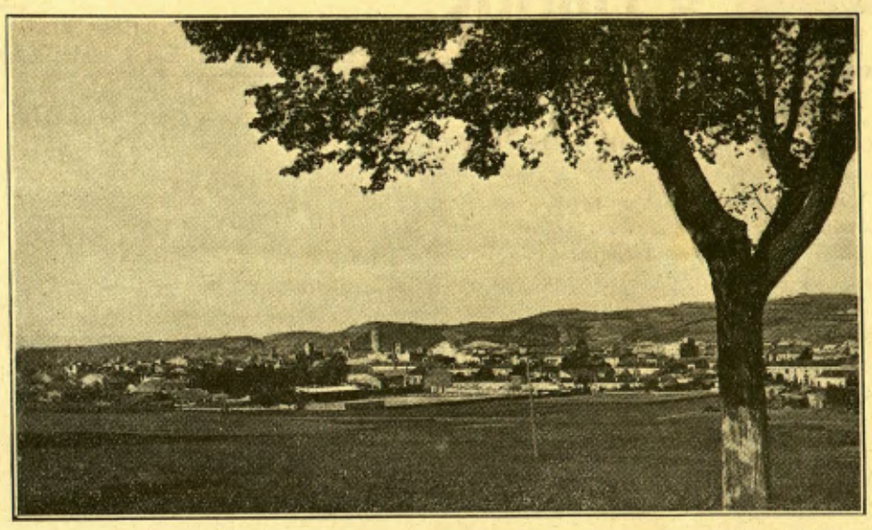

Granollers, capital del Vallès

Cal conèixer-lo de prop per saber del seu encís, de la delícia que és el seu paisatge, de l'encant de les seves fonts. Ni el pintor ni l'espectador més ben disposats no hi troben, com a Olot, el paisatge ja a punt de caramel, és a dir, a punt de pintar o de contemplar; ni, en general, una Natura ubèrrima, sàviament distribuïda per la mà experta d'un escenògraf misteriós i ple de malícia.

Les cases, igual que els arbres i que les plantes, han brotat espontàniament de la terra. Res, doncs, de pensar en un Alarma fonedís que hi ha anat d'incògnit el dia abans a preparar un espectacle *natural*, impressionador de turistes. I res d'aparador paisatgístic. Si en voleu, de paisatge, l'heu d'anar a cercar expressament entre turons i ubagues. Si voleu fonts, heu de remenar la brolla amb un bastó, com si cerquéssiu rovellons. I les cases, les masies, amb era, pallers, figuera i banc per a pendre l'ombra; cort de porcs i estable per als animals, perfumades de reïna de pi i de sentor de boll, les heu de descobrir gràcies a l'olla trencada que corona els pallers, ja que s'amaguen entre els pins, com els conills entre les mates. Els pobles i llogarrets els trobeu penjats a la recolzada d'un turó, sota mateix d'una pineda, que regala muntanya avall, entre una ubaga o en mig d'un bosc d'avellaners. Si no així, al peu d'una riera, ombrejada per una filera de plàtans, en un costat de la qual canta un reguerol, hi ha l'alegria d'una casa blanca, que us somriu amb franquesa d'un tros lluny.

A l'hivern hi fa un fred que pela. Sec, d'aquell que encartona les galtes, que enrampa els dits i fa tornar el nas de fusta. Els arbres es tornen roigs, la terra té un punt de morat; les glaçades, matineres, l'endureixen. El paisatge perd ufana, però en canvi guanya en precisió de contorns. I el seu color, retallat i net, és un encant pels ulls. Els dies de pluja tot aquest Vallès queda fi i delicat com una aquarella japonesa.

A l'estiu el paisatge reclama els seus drets. Els avellaners, els cirerers, les nogueres, els castanyers, les pruneres, els presseguers, les oliveres, els plàtans, les vinyes, els roures, les alzines, la vulgar i traïdora gatosa, el romaní, l'espígol i els cap d'ase perfumats, els pins, fins els canyars, es confabulen i presenten bases demanant augment de color. Les presenten i les guanyen.

Ve que arriba l'agost. El bon pagès, que es passa el dia corbat damunt dels terrossos, tot d'una s'alça, es posa la mà davant dels ulls, fent visera, contempla el tros, es rasca l'espinada i pren el camí de casa, l'eina al coll.

Surt mudat al cap d'una estona. Les botines xerricadores, la corbata virolada, el vestit negre, de nuvi, la gorra nova. Aleshores us adoneu que a punta de dia, entremig dels camps i de les vinyes, ha florit una nova collita: la d'envelats. Les banderoles virolades dels pals — que aquest any seran republicanes —, les ratlles blanques i blaves de les teles, flamegen al peu d'una església rovellada o d'un cementiri, i no hi detonen, perquè al Vallès fins els cementiris resulten alegres. Tot el Vallès, de cap a cap, és ple de banderoles i d'envelats.

Sentiu el dringar alegre i fatxendós dels picarols d'una tartana, que baixa del mas per un corriol de vinya. El conductor ha d'anar a baranes perquè la tartana és plena de noies enriolades — aquestes noies del Vallès, de cabell ros o negre, però de galtes colrades, vellutades com pell de préssec —, que s'han posat les millors gales per anar a l'envelat. De tots els camins de vinya surten tartanes per l'estil; de tots els corriols, pagesos mudats. El Vallès es converteix en un formiguer.

Al poble, una plaça, unes cases en forma de rectangle, que té un aire vague d'era, una església romànica amb cementiri enganxat i pallers daurats entorn; un envelat petit com una capsa de llumins, farcit de cortinatges i de miralls. Al costat, una barraca de bunyols i una altra de fira, voltades de gossos peluts i de criatures rostides pel sol.

Les noies salten de la tartana fent un bot i llençant un xiscle, i entren a l'envelat. Amb l'aire, perfumat per la sentor del pi o del boll, es barreja el perfum penetrant d'aigua de colònia, nova. Els pagesos les miren de reüll, es piquen el turmell amb un bri de canya i fan cap al cafè. Aquell dia s'adonen que són maques. Prenen una gasosa o un glop d'anís. S'asseuen sota els arbres, entorn d'una taula de fusta, clivellada, rentada amb terra d'escudelles, i cargolen un cigarret. Damunt de la porta un rètol: *Panadería*. Penjats a les bigues del sostre, raïms de tomàtecs i d'espardenyes, barrejats. Per la finestra hom veu a dins una cadira de barber i un mirall clavat a la paret.

En sentir-se l'espinguet del cornetí, els homes paguen el gasto i marxen a l'envelat.

Heus ací una impressió del Vallès, des del mes d'agost fins a darrers de setembre. Colloqueu en el seu lloc preferent la silueta de Granollers, voltada de pallers i de molins de vent, com un poble de la Manxa; i si us sembla, afegiu-hi la imatge de l'envelat que, a la nit i vist de lluny, sembla un incendi, i tindreu una visió, gairebé exacta, del que és la Festa Major contínua del Vallès.

A darrers de setembre, la remor sorda de les portadores es barreja amb el refilet dels *solos* de cornetí. La Festa Major s'escola, a poc a poc, entre pluges, amb un xic de tristesa.

* * *

A Barcelona es coneix que s'acosta la Festa Major de Granollerss amb una cosa. Que damunt la taula de la redacció de qualsevol diari trobeu un plec molsut, lligat amb un cordill, que duu aquest nom: *La Gralla*. Es el setmanari dels Garrell, els iconoclastes de Granollers, que arriba empolainat, en forma de volum tupit, atapeït de fotografies i d'escrits, de gent del país i de fora. Volum que representa un esforç editorial, gairebé un miracle, car heu de saber que ha estat cuinat en una impremta petita com un coniller.

Els germans Garrell hi aboquen sac i peres per la Festa Major. El sac és el diari, i les peres, l'estimació que senten pel seu poble, que traspua per la pell satinada d'aquelles pàgines impreses.

Ai, del qui els el toqués! S'exposaria a haver de sofrir l'esclat de les ires garrellianes, que, un cop desfermades, són temibles. I és que els Garrell s'estimen el seu poble, amb un encegament, amb un fanatisme, amb una passió d'enamorat de quinze anys. Capitanejats per l'Amador, continuen l'obra iniciada pel seu pare, que era federal de conviccions i de naixença, i rebec de tarannà.

Era un vellet petit i magre que venia diaris a l'estació; tenia una tenda de joguines a la carretera i més fills que els Folch i Torres plegats. La tenda n'era plena. No s'hi podia donar un pas amb tranquillitat per por de trepitjar-ne dos. Bo i cridant els diaris, rumiava drames en vers.

A Madrid també es coneix que s'acosta la Festa Major de Granollers. Cau, igualment que a Barcelona, però únicament a la redacció de l'*Heraldo*, un exemplar de *La Gralla*. El seu director, que és En Manuel Fontdevila i és fill de Granollers, se n'apodera i el fulleja, a la matinada, mentre espera la sortida del primer exemplar. El maquinista i els ajudants ajusten els roleus, els tinten, i es disposen a començar el tiratge. Aquell dia En Fontdevila els reclama pressa, amb nerviositat. La contemplació de les fotografies del seu poble, de la sala de la Unió Liberal o del Casino, li fa formigor al cor. No se li acuden xistos. L'endemà no compareix ni per la redacció ni per la impremta. Es que ha agafat la maleta amb una muda, i ha fet cap a Granollers.

La seva arribada constitueix un esdeveniment important. Per bé que no l'anunciin, els granollerins ja hi compten. En veure aparèixer de la banda de l'estació o baixant de l'auto, la silueta coneguda, coronada pel xamberg d'ales decantades, a tall de sarauista valent, el cigar a la boca, amb gest d'obrir-se pas, pensen complaguts: «Ja hi som tots.»

Per l'Hotel d'Europa desfilen tots els barrilaires, tots els trempallamps de la vila, els de la reserva i els del servei actiu, disposats a retre homenatge al seu antic capità. La major part són amics de la jovenesa. D'altres, per bé que compatricis, simples admiradors seus, que hi han acudit atrets pel ressò de les seves facècies. Resten embadalits contemplant el seu aire de tenor en ple èxit i aquell cigar enorme, ja adherit a la seva boca, que és gros com una ofensa. Esperen l'acudit, la frase amable, la tustada amical a l'espatlla, de l'amic amb el qual havien jugat de petits, amb el qual havien organitzat *coros* exclusivament per anar a cantar a les nits al peu de la finestra de la xicota. Per aquests casos En Fontdevila té recursos de gran senyor. Fa un gest ample amb el braç i els convida a cafè i copa. Els conta xistos madrilenys, i es fa retratar en grup entre ells fent-lo presidir per l'urbà.

En faria el que volgués, i ells ho saben prou. En Fontdevila, per la Festa Major, es troba a Granollers com el peix a l'aigua. Jo em permeto creure que aquella curta estada al seu poble té la virtut de treure-li els mals humors periodístics i madrilenyístics acumulats durant l'any.

Granollers és país de gent ilustre. Un dels seus homes més importants va ésser En Dionís Puig, meteoròleg que amidava e' temps i, naturalment, errava les prediccions, a *La Publicidad* del temps de l'Eusebi Corominas i a *La Veu*. Era un home pintoresc. Feia de procurador del Jutjat. Era propietari d'un front boterut, amb les arrugues en forma de graelles. Deia que corresponien exactament amb les del front de Sant Pere. Sabia la Bíblia de cor i li agradava recitar-la, amenitzada amb comentaris verds, de collita pròpia. Era un incrèdul.

Només tenia fe en els canvis de temps i en els astres, als quals coneixia com si els hagués vist néixer. Passava per bruixot perquè solia cremar llum fins a la matinada.

El senyor Puig, que estimava els ocells, va construir un reguerol al pati del Casino, perquè s'hi poguessin abeurar. Tots els matins, estiu i hivern, hi compareixia amb una butxacada de pa engrunat, panís i escaiola, i ho escampava per terra. Els ocells hi acudien a milers. Era un líric i un sentimental, que les havia donades per les ciències.

* * *

En un article que parli de Granollers, és de rigor contar anècdotes d'En Fontdevila, el fill més ilustre del país i actualment cònsol honorari d'aquest a Madrid. Heus-en ací una. Es estrictament vallesana.

En una certa ocasió decidí, amb En Vilaldac, carnisser i de La Garriga, anar a la Festa Major de Gràcia. En Fontdevila hi va anar d'amagat del seu pare. Hagué d'arriar-se des del balcó i, per la canal, al carrer. Li calgué esperar que son pare, després de sopar, de pendre la fresca i de cremar tres o quatre cigarrets, se n'anés a dormir. Tenien intenció de quedar-s'hi dos dies, que s'allargaren fins a quinze. Fins que s'acabaren els diners. Buits d'armilla, tornaren a casa. En Fontdevila, cap a Granollers; En Vilaldac, a La Garriga. Arribaren al vespre. D'un tros lluny En Fontdevila ja va veure el seu pare que prenia la fresca, fumant, al portal. Es rascà el clatell. Però avançà decidit cap a casa. Sense dir paraula al seu pare, s'enfilà per la canal, s'encamallà al balcó i es ficà a dins. El seu pare no li va dir paraula, com si no l'hagués vist. En Fontdevila va despullar-se, es ficà al llit. Al cap d'una mitja hora, aquell el cridà:

—Noi, desperta't!

—Tinc son...

—Lleva't, home, lleva't. Ja fa quinze dies que dorms.

No tingué altre remei que vestir-se altre cop, baixar al menjador i fer veure que es disposava a estudiar la lliçó interrompuda quinze dies abans.

També és de rigor dedicar unes ratlles al famós Casino, la casa pairal de Granollers. Té tradició, cafè amb escalfa-panxes propi i parets decorades amb quadros d'En Mir. Als urbans, creació de la dictadura granollerina— va haver-n'hi i de la bona—, perquè són més ben plantats i van més ben abillats que els de Barcelona. Males veus diuen que només n'hi ha vuit i que la numeració llur comença pel cent set. Jo, no ho crec. A la il·luminació de la carretera, perquè és la millor del món. A la Unió Liberal, de netes tradicions democràtiques, malgrat certes velleïtats torrístiques. A la cabellera de faquir del doctor Muntanyà, granollerí també, avui socialista i barceloní. I no pot mancar-li l'Uyà, un barítón empeltat de *corrido*, que tenia una veu excellent, però que, en badar la boca per cantar, la perdia i no n'hi sortia ni un bri.

Cal recordar el monument de pedra tosca que hi ha a la carretera, per a fer constar que és molt dolent, que fou construït durant la dictadura i perquè, més que monument, fou un pretext per malgastar diners. Calen també unes ratlles per la Porxada. Té un gran to. Es cèlebre ja del temps dels carlins. S'hi celebra, tots els dijous, un mercat de bestiar que és dels més importants de la província. Es un espectacle catalaníssim i únic.

Entorn de la Porxada hi ha uns carrers estrets, amb deixes gòtiques, amarats de calma, que recorden vagament Toledo.

* * *

Dintre de pocs dies, tot el Vallès bullirà d'entusiasme. Travessarà l'espai el refilet de mil *solos* de cornetí; la flaca dels vallesans. A cada casa, d'aquestes cases del Vallès, esquerdades, plenes de rovell i amb llacsons romànics encastats per les escletxes, tan plenes de caràcter, es matarà el pollastre de llavor més gros, l'ànec més molsut i, si cal, el porc més gras. La mestressa cuinarà una escudella grassa, plena de llunes, que tindrà tots els gustos bons per a regalar la gargamella dels propis i dels convidats. Sortirà la garrafa, plena d'aquell vi negre, espès com xocolata, que és guardat com un tresor a la bóta petita, plena de pols i de teranyines, en un recó del celler; vi que cal tallar a llesques, que té una centúria i que, en beure'l, no sabeu si és moscatell o ranci, però que tant li fa, perquè sentiu que us pessigolleja per dins, que us estova els sentits i us fa esguardar al cel amb ulls de criatura. Beguda dels déus, de la qual el Vallès té el secret, que ningú no ha pogut superar, descobrir, ni tan sols imitar.

En alguna que altra casa pairal arribaran al refinament de fabricar un pa moreno monumental, per tal que presideixi la taula. La mestressa, ella mateixa, haurà pastat a la pastera de la casa i cuit al forn que hi ha al costat de la llar de foc. Aquell pa de família amb el qual es feien, anys enrera, els dies d'hivern, unes torrades sucades amb oli i fregades amb un all, cuites a la llar de foc i amb caramuixes, úniques. Pa la molla del qual tenia el mateix color que la pell colrada dels pagesos. Record tendre i anacrònic d'una època, la dels jaios, quan aquests grataven la terra com a taups per arribar a treure'n una trista mosta de patates o un manat esquifit d'escaroles.

A la taula tot seran rialles. Tots els de la família, els cosins de Parets, els oncles del Raval, els nebots de Montornès, sense mancar-n'hi un, s'asseuran en torn de la taula. Al mig d'aquesta, un porró monumental i, en previsió del que pogués succeir, al costat de la taula, i a dins d'una galleda d'aigua fresca, ja hi haurà l'altre.

El bon rector, gras, colrat del sol, hi passarà a l'hora del cafè i en pendrà un glopet.

A Granollers fermentarà la bullida amb tota mena de festes, les quals seran amenitzades amb fontades, i amb costellades al bosc. Jo, que sóc un vallesà entusiasta, per bé que platònic, m'hi adhereixo des de les pàgines de MIRADOR.

JAUME PASSARELL

L'APERITIU

Montjuïc. — Es curiós el que ha passat amb Montjuïc. Barcelona té muntanyes a tocar més o menys edificades; el Tibidado, per exemple, amb tota l'arquitectura sòrdida, clerical i de fira que manté, fa l'efecte que ha anat creixent a mida de les necessitats; els edificis es confonen amb la vegetació, amb el cel i amb les galtes de la gent que bada; és tot d'una pedra tova, tranquila i variable, els hotel poden ésser substituïts per unes grans gàbies de micos, i les esglésies per uns grans establiments de xufles i cacauets; es poden fer tots els canvis, i la pedra donarà sempre la sensació que és una cosa humana, que correspon a la història contemporània i als gustos dels lectors de *La Vanguardia*. Amb Montjuïc no passa res de tot això. El gran castell, amb les infinites roves de pedra que l'aguanten, fa l'efecte que és una cosa posada allà dalt abans que Barcelona fos Barcelona, abans que cap home amb cara i ulls pogués endevinar que els seus néts inventarien unes coses tan dolces com els tortells i les orxates. El castell de Montjuïc està lligat amb una sèrie de tradicions misterioses i inconfessables, deu tenir sens dubte una certa relació amb la proa d'un vaixell millenari que viu carregat de pops i de musclos en no se sap quina banda d'aigua més o menys afavorida de clavegueres. Un vaixell que va venir al nostre país menat per uns homes estranys que tenien tot de barba i un ull vermellós carregat de llàgrimes.

Jo estic segur que En Rius i Taulet es mirava el castell de Montjuïc i no sabia donar-ne cap explicació, com no en poden donar cap explicació tots els historiadors i totes les rates d'arxiu per més documents i més proves que tinguin. El castell de Montjuïc no ha estat edificat en cap època determinada, ni ningú ha sabut mai per què serveix. Es un dels tants misteris de Barcelona, però no hi ha dubte que el més especial de tots. Perquè els misteris de Barcelona són, al cap i a la fi, barcelonins, però el castell és la cosa més antibarcelonina que existeix. Si hi ha dues coses que no lliguin, són el castell i els pardals de la Rambla, i qui diu els pardals de la Rambla pot dir totes les misses de dotze i totes les samarretes que se'n van a Montgat amb una guitarra i un sandvitx d'illusions.

La prova que el castell és la cosa mes antibarcelonina, és que no hi ha estat mai ningú. Això és clar que és exagerat, però és que jo quan dic estar en algun lloc, vull dir posar-hi una mica l'ànima, descansar-hi una mica, sentir una punta de contacte moral amb el lloc, i la poquíssima gent que ha estat a Montjuïc no ha fet res d'aquestes coses. De molts anys em consta que a Montjuïc hi va estar En Pere Corominas, amb uns sergents estranys, que es dedicaven a fer tortures obscenes als anarquistes. Sabem que hi han estat uns soldadets espantadissos que varen fusellar En Ferrer. Sabem que hi han estat alguns militars per força, alguns jesuïtes que han anat a prestar serveis ran del patíbul, algun suïcida, algun inventor estrany, algun pobre d'aquests que van amb una mona per les carreteres.

A Montjuïc no hi ha estat mai cap noia de disset anys, ni cap canonge, ni cap jugador de futbol, ni cap fabricant deliqüescent, ni cap poeta sensible.

Tots hem tingut el castell clavat al nas, amb aquell aire que gasta la litografia delicadíssima; però qui de nosaltres s'ha vist amb cor de penetrar al castell? Per Setmana Santa hi fan un monument que només han visitat en vint-i-cinc anys tres estudiants romàntics i algun home d'aquells que es clavaven ganivetades dintre d'unes barraques de canya.

Ningú no sap el per què d'aquesta mena de repulsió pel castell de Montjuïc. No pot atribuir-se a un mer antimilitarisme, perquè a Barcelona han existit i existeixen temperaments bèllics, sometenistes formidables i inquisitorials que fatalment frueixen en una matança de porc o en un museu on ensenyin instruments de tortura d'aquells tan afinadets. La causa de l'odi a Montjuïc és inexplicable, tant més inexplicable donat el cas que el castell és un monument magnífic i importantíssim.

I ara ve de sobte el fet extraordinari: l'Estat cedeix el castell a la ciutat de Barcelona, el castell passa a ésser una pedra inofensiva, i tot el misteri i tot l'odi desapareixen. Sentim un entendriment ràpid, una mena de simpatia frenètica pel castell, i tothom es pregunta: què en farem? Quin partit podrem treure de la mole de pedra? Tots nosaltres som una mena de personatges de faula i tenim un cert parentiu amb aquella noia que duia un gerro de llet al cap i anava fent calendaris.

Jo crec que la cessió del castell de Montjuïc és el fet més important que he presenciat a la meva vida. Més que la República, més que totes les arribades d'En Macià a Avila, més que tots els mals de ventre clericals, i els somnis de banderes de llibertats i d'illusions, em sembla meravellosa i insospitada aquesta còpula popular del castell de Montjuïc i la ciutat de Barcelona. Després d'haver vist això, em penso que podré dir amb un cert dret que ja no em ve res de nou.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

INTERESSOS DE LA CIUTAT

El castell de Montjuïc

Ara que sembla que el castell de Montjuïc tornarà a la ciutat de Barcelona és particularment interessant de recordar la història militar d'aquest indret. Aquesta història no és tan llarga com alguns es pensen. Montjuïc no fou fortificat abans del 1640, amb motiu de la Guerra dels Segadors; fins aleshores, de temps antiquíssim, hi havia existit una torre o farell on un guaita anunciava «de dia ab senyal de vela et de nits ab senyal de fochs, totes fustes de rems que vaessen».

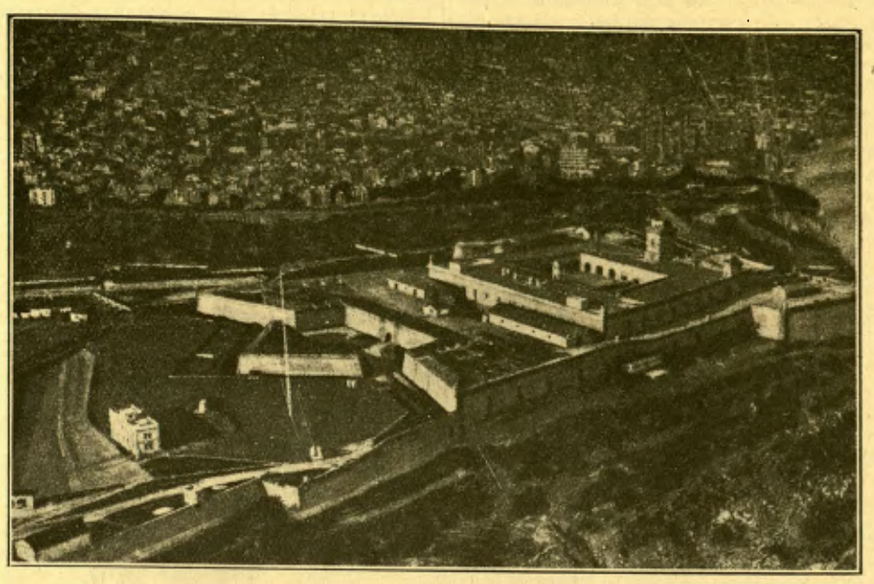

Vista aèria del castell de Montjuïc

Aquest farell comunicava amb Barcelona per una carretera bastant ben feta i començada l'any 1607. Però en temps de la guerra amb Castella l'indret fou fortificat. En trenta dies fou erigit un fortí, amb pedra i fang. Durant el curs de la guerra l'obra fou perfeccionada, amb revestiments de major consistència, i, segons alguns autors, construint una obra avançada en l'estribació coneguda vulgarment pel nom de «Llengua de Serp».

El castell, en conjunt, formava un quadrilàter irregular de dimensions migrades (91 x 83 x 70 metres), amb dos petits baluards i dos mitjos baluards, amb cares de 23 a 25 metres les majors i de sols 16 metres les altres, i flancs de 8 a 10 metres. S'hi podien collocar uns pocs mosqueters i dotze peces d'artilleria.

Aquest petit castell fou l'escenari de la desfeta de les tropes reials a la Guerra dels Segadors.

L'any 1652, seguint els tractes fets entre Catalunya i Felip IV, la ciutat va perdre la propietat de les muralles i fortificacions, entre elles Montjuïc. I quan la guerra de 1694, el castell va augmentar d'importància i de fortificació: d'aleshores fins a l'acabament de la Guerra de Successió, Barcelona havia de convertir-se en el camp d'experiències de tots els avenços de l'enginyeria militar.

Des d'aquell any (1694) el castell de Montjuïc ocupa tota la planura del cim de la muntanya. El castellet precedent passa a ésser un reducte interior. Formaven la fortificació tres baluards mirant a terra i un llarg frontis rectilini, en línia de dents de serra, per la banda de mar. Se sap que en 1697 encara no estaven del tot acabades les obres.

Encara existia en 1697 un altre fortí a Montjuïc. En deien el *fort dels jueus* i estava situat on hi havia existit el fossar dels israelites, a mig aire de la muntanya, mirant a Barcelona. A més existirien unes bateries a la capella de Sant Bertran i una línia de defensa al llarg del camí de comunicació amb la ciutat, sostinguda per la torre de Damians.

Durant la Guerra de Successió aquest castell jugà a la primeria un paper importantíssim. Cau el castell a mans del príncep de Hesse Darmstadt, el qual hi mor amb tots els seus (setembre 1705); torna a mans dels borbònics a 25 d'abril de 1706: però l'ha d'evacuar i el volen en gran part a 11 de maig de 1706. Després, el castell continuà en poder dels defensors de Barcelona fins a la capitulació de la ciutat. Car les tropes borbòniques, durant el setge de 1713-14 deixaren de banda el cantó de ponent, el més fort, i atacaren la ciutat pel flanc dèbil que era llevant, on no hi havia cap muntanya ni castell.

Des d'aleshores — capitulada Barcelona — existí el projecte de convertir la ciutat en una gran plaça de guerra i així tenir-la més subjecta. Fou dreçada la ciutadella i, en 1751, s'enderroca el vell castell de Montjuïc i l'enginyer Joan Martí Zermeño, seguint els principis de Vauban, modificà la «Llengua de Serp», deixà gairebé com estava el baluard de *Velasco* i va construir les llunetes de *Mar* i de *Terra*, mútuament defensades i formant un petit frontis abaluardat de 128 metres de costat exterior, sense cortina. L'antic baluard de *Santa Isabel*, afegint-hi un flanc dret, s'anomenà de *Santa Anastàsia*. Fou alçada, a principal al mig i cos de guàrdia, amb una més, una cortina de 69 metres amb porta doble rampa per pujar al terraplè superior, és a dir, al cos central d'edificis. A la banda que dóna a Barcelona foren construïts els baluards de *Sant Carles* i *Santa Amàlia*.

Mirant a S. O. i atravessant la cortina Amàlia-Velasco, prop de l'angle flanquejat d'aquests darrers baluards fins a la línia de dents de serra, Zermeño va construir un frontis abaluardat interior, dit *Hornaverch*, amb entrada coberta i esplanada. Aprofitant una conca existent s'hi féu una gran cisterna d'aigua no potable. Per beure, hi ha la cisterna que recull les aigües del cos central.

El castell era artillat per 86 canons en altres tantes troneres i quaranta peces més entre morters i obusos.

I, com va esdevenir amb totes les grans fortificacions borbòniques, no va servir de res quan la guerra de la independència. Això afirma la superioritat de l'esperit damunt la matèria. Caigut, per traïció, a mans dels francesos, fou atacat l'11 de març de 1811 pel general Manso: és el darrer combat que han vist aquells murs.

A partir d'això l'actuació del castell ha estat merament policíaca. Espartero hi bombejà Barcelona, s'hi donà turment als anarquistes a darreries del segle passat. Ha estat testimoni de fusellaments i presons cruels i arbitràries.

Gairebé tan odiós com la Ciutadella, ben aviat seguirà els seus passos.

ROSSENND LLATES

Edmonde Guy es va fer famosa perquè havia perdut un collar de perles.

Courteline féu aquest comentari:

—"No hi ha cap collar de perles que, per tal d'esdevenir famós, li calgui perdre una Edmonde Guy..."

RAMBLA DEL CENTRE, 33 - PASSATGE BACARDI, 2

Mirant a fora

El preu d'un règim

Durant la campanya del plebiscit prussià, la premsa de dreta s'ha servit amb insistència d'un argument molt apreciat pels enemics del règim: que la República surt molt més cara que la Monarquia.

Potser hi hagi hagut abusos en l'administració actual del Reich. Però els diaris d'esquerra fan remarcar que els dirigents de l'Estat republicà no són tan feixucs per al pressupost com els de l'Imperi.

Guillem II no tenia consignació a títol d'emperador alemany, però la seva llista civil, la «Kronrente», com a rei de Prússia pujava disset milions i mig de marcs.

Ebert, el primer president del Reich, fruïa, només, de 53,510 marcs anuals, despeses de representació compreses.

Hindenburg té uns honoraris de 60,000 marcs, reduïts a 43,200 en virtut de la recent disposició rebaixant en un 28 per 100 els honoraris dels alts funcionaris. A més a més, té assignats 120,000 marcs per despeses de representació.

Cal afegir que el president del Reich està aclaparat d'impostos i sobreimpostos, mentre que la «Kronrente» de Guillem II n'estava exempta.

Efecte repetit

El príncep de Galles ha fet el viatge de Londres a Biarritz en el seu avió darrer model, pilotat pel major Fielden.

A propòsit d'aquesta afició a volar, la duquessa de Westminster li preguntà:

—Altesa, Sa Majestat la Reina no passa ànsia veient-vos viatjar tan sovint en avió?

—No encara. La meva mare tarda a passar ànsia. Fins que vaig haver caigut de cavall una dotzena de vegades, no em va prohibir concórrer a cap steeple-chasse. *Potser després de deu o dotze caigudes d'avió...*

El mahatma i el virrei

El virrei.—I doncs, senyor Gandhi, quin dia sabrem si aneu a la Conferència de Londres?

Gandhi.—Hi aniré si tinc temps d'acabar de filar els meus calçotets.

(*Politiken*, Copenhague)

El president Hoover i la premsa

El problema dels deutes i de les reparacions no és l'únic que preocupa el president dels Estats Units. Des de fa un quant temps, les seves relacions amb la premsa són una mica tivants, i això, a l'Amèrica del Nord, no és pas un problema insignificant. Els periodistes reprotxen a Hoover que no els informa d'una manera suficient i crea així, per fer costat a la crisi econòmica, una crisi d'informacions.

El president ha replicat que en l'actitud poc benevolent de la premsa no hi havia res propi per alterar el seu robust bon humor. Però els diaris han reproduït maliciosament aquest comunicat presidencial desdenyós acompanyat d'una fotografia en què es veu Hoover, penserós i pansit, entrant a la Casa Blanca. Potser aquest clixé és un trucatge. Sigui el que sigui, la seva publicació ha motivat mesures severes contra els portadors de kòdaks pels volts de la residència presidencial.

Es fama que Hoover, parlant d'aquests incidents amb un íntim seu, ha dit:

—Quina llàstima que cada cap d'Estat no tingui el dret de condemnar a mort, sense tribunal ni comptes a donar, quatre o cinc súbdits cada any!

I això no demostra pas precisament que l'humor presidencial resisteixi totes les proves.

La pena de mort

L'humor no perd mai els drets amb Bernard Shaw. Una de les moltes coses que ha dit, en tornar de Rússia, és aquesta:

«A la U. R. S. S. ha estat del tot abolida la pena capital, de manera que podeu cometre un homicidi en condicions favorabilíssimes—posem-hi quatre mesos de presó—, però podeu ésser afusellat per una qüestió política o per haver provat d'enriquir-vos amb l'especulació.»

TRAJOS PER A BANY
BARNUÇOS
CAMISES - PAIAMES
SUETERS
CINTURONS - ELASTICS
MOCADORS
MITJONS - MITGES
PREUS BARATISSIMS
F. VEHILS VIDAL
32-Avinguda Portal de l'Angel-34
7, Plaça Universitat, 7

Els correus de l'aire

La institució del correu és vella com gairebé la mateixa humanitat. Només hi havia mitja dotzena de personatges escampats pel món, que probablement un d'ells ja feia de recader, transportant notícies i records d'uns pels altres. Es clar que ho deuria fer d'una manera primitiva, tal com l'època mateixa comportava, però el cert és que la seva comesa el situava com a precursor d'un ofici que havia de fer a la humanitat els serveis més considerables i estimats.

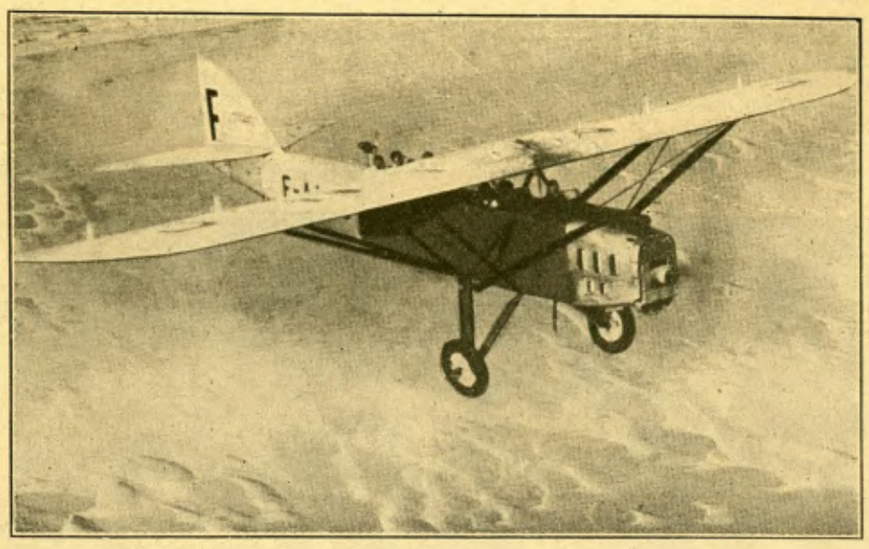

Damunt la costa africana

A mesura que la Història va fer d'aquesta humanitat una cosa més seriosa, també va consolidar i va donar patent especial a la missió del correu.

I ara no volem posar de relleu com la funció del correu respon a una necessitat que el mateix home situa a primer rengle, sinó que voldríem dir que per portar-la a bon fi mai no s'han estalviat esforços i que quan la cosa s'ho portava, s'ha fet ús de l'heroisme més espontani amb prou prodigalitat per ennoblir la professió per sempre més.

Els correus dels Cèsars que s'havien de fer un tip de córrer a peu, admetent el fred i la calor segons com venia, la pluja, la neu, la pols i el fang, els bandits i el propi cansanci, devien tenir la mateixa consciència de la utilitat elevada del seu treball i la mateixa voluntat de reeixir que els correus dels tsars que a cavall i amb molta pressa, de nit i de dia, esbiaixant-se dels llops i de la gelada, complien llur obligació per damunt de tots els obstacles quan podien, que quan no podien sovint s'hi quedaven. Exactament com els correus — recordeu la gairebé documental retrospectiva *El cavall de ferro* que es va projectar no fa gaires anys — americans que travessaven els Estats Units de banda a banda a galop desesperat amb el sac del correu a la sella, fugint dels pells-roges, dels lladres aventurers, de la set i de tots els obstacles que oposava un país inhòspit i desert. En tots els temps, a peu i a cavall, amb diligència, amb ferrocarril, de qualsevol manera que fos, els correus han donat una mesura admirable de com comprenen la missió que han acceptat. Com si s'adonessin que no transporten simples mercaderies, sinó la cristallització material d'idees, sentiments i voluntats, la qualitat del bagatge ha fet del correu una professió amb retocs de sacerdoci.

No s'hi val objectar que aquest entusiasme nostre pel to cavalleresc que l'exercici del correu hagi produït sovint, estigui actualment desenfocat i calgui endossar a la història els episodis que ens han provocat l'admiració. No s'hi val gens, perquè contemporàniament, el nostre genet d'antany s'ha reincarnat en el modern correu. Aquell cavaller valerós que una i altra vegada fugia extenuat de l'encalç dels llops i dels pells-roges i que algun cop en rebia el tast de les dents i dels trets, sense desdir mentre visqués, avui el retrobem no tan empolsat i amb un altre corser.

En el temps de l'art modern, de l'arquitectura moderna, de l'esperit modern, gairebé niquelat, no hi ha res perdut, perquè entre altres coses encara tenim els correus amb el mateix nervi de sempre. Es clar que exteriorment no el reconeixeríeu: l'hem vestit amb cuiro de cap a peus, li hem donat unes ulleres allargades i una màquina ben moderna, però dintre del pit s'hi recull, sempre a punt, una mística del seu ofici que en un moment donat li farà treure com qui res, de la butxaca, l'heroisme, l'abnegació i qui sap si el romanticisme dels correus de sempre, que per complir han fet coses estrènues.

Molts d'aquests correus d'avui estan al servei de la Companyia General Aeropostal, que s'encarrega d'una manera hipotèticament comercial i gràcies a l'ajut del govern francès, de la comunicació postal entre França i Amèrica del Sud en una línia aèria de 13,300 quilòmetres de llargada que travessa mar, deserts extensos, on només hi ha sorra i moros salvatges i agressius, muntanyes de set mil metres i països on els tornados fan de les seves cada dos per tres. Els pilots de l'Aeropostal han de lluitar quotidianament amb el temps, les boires, els vents i amb l'horari que és un dels obstacles més tenaços. Però no en parlem d'aquests obstacles, que són els mateixos amb què han topat normalment els correus de tots els temps. Voleu saber algunes de les gestes que els pilots de l'Aeropostal han realitzat? No pas totes, és clar.

En el mes de març de 1929, el pilot Mermoz, que més tard travessava l'Atlàntic Sud d'un sol vol transportant el correu, va sortir de Buenos Aires en direcció a Santiago de Xile i en travessar els Andes, un remolí de corrents d'aire descendents el projecta irresistiblement contra un replà de la muntanya a 4,000 metres d'alçària. Del xoc en resulta el tren d'aterratge esclafat i sort encara de l'habilitat de Mermoz que l'aterratge no tingués altres conseqüències. El pilot i el seu mecànic es passaren dos dies i tres nits, amb una temperatura de vint graus sota zero, tapant les tuberies esbotzades pel gel i reparant provisionalment amb filferros el tren avariat. Molt penosament aconseguiren remuntar l'avió a l'extrem d'un pendent i arrencaren cara avall a tot motor fins al final del pendent, on Mermoz es va veure obligat a fer saltar l'avió per damunt d'un torrent, tornar-lo a terra per augmentar la velocitat, saltar un nou torrent i tornar terra i repetir la maniobra per tercera vegada abans d'enlairar-se definitivament després de córrer un quilòmetre i mig damunt d'una gelera. Mermoz, gràcies a la seva sang freda i a la seva abnegació, va poder retornar a Buenos Aires el seu passatger i el seu avió quan tothom ja els creia perduts.

Un altre pilot, Guillaumet, el 13 de juny de l'any passat, també en els Andes, va trobar-se en la vall del Diamant prop del volcà Maipú una violenta tempestat de neu que l'obligà a aterrar en plena serralada. L'avió capotà i gràcies al gruix de la neu que feia de coixí el pilot no sofrí cap mal. L'endemà i proveït de queviures amb què reglamentàriament va proveït l'avió, Guillaumet va començar el descens en la recerca d'un lloc habitat. Després de tres dies i de tres nits de caminar, d'haver perdut els queviures i d'estar quaranta vuit hores sense tastar res, uns carrabiners argentins el recolliren completament extenuat. I naturalment, una vegada restablert, s'incorporà a la tasca de cada dia com si res no hagués passat.

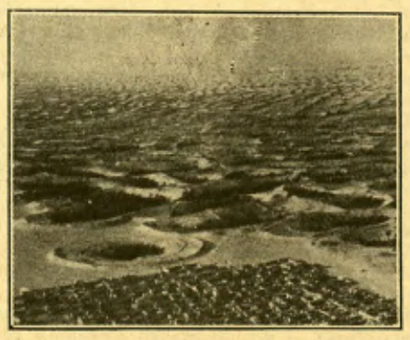

El gran Erg saharià

El 29 de juny de l'any 1928, els pilots Reine i Serre, acompanyats de l'intèrpret moro, que tots els avions de la línia d'Africa han de portar reglamentàriament, volava a poca alçària des d'Agadir a Cap Juby dintre d'una espessa boira que no podien sobrevolar perquè a sobre hi havia un vent violentíssim i molt calent, quan ensopegaren sobtadament amb una duna. L'avió capotà, sense mal pels seus passatgers, que es repartiren les conserves, els llegums, els ous i el bidó amb els 18 litres reglamentaris d'aigua, i emprengueren una marxa atuïdora cap a la costa. No trigaren gaires quilòmetres i els moros amb els fusells a punt de disparar s'apoderaren dels naufrags, que tingueren sort de l'intèrpret, el qual prometé als moros un fort rescat si respectaven la vida dels dos francesos. Després de robar-los els vestits, els sotmeteren als tractes més cruents, i fou solament després de quatre mesos d'esclavatge que el govern francès aconseguia el rescat. La tribu que els havia capturat era la dels R'Gueibat, que anteriorment s'havia apoderat de Gourp, Erable i Pintado, també de l'Aeropostal, i els havia assassinat.

Marcel Reine havia efectuat, abans de la seva captura, un rescat temerari. Quan Larre Borges i els seus companys d'intent de vol transatlàntic varen caure a Río de Oro i van ésser capturats per una tribu mora, Reine va aterrar prop d'ells i se'ls pogué endur i dipositar a Cap Juby, simplement.

En els primers temps de la línia d'Amèrica del Sud, va sortir un avió de Rio en direcció a Porto-Alegre. Anava pilotat per Delaunay i portava com passatgers el mecànic i dos periodistes brasilers. Prop de Florianòpolis i quan volaven a 600 metres d'alçada, la ruptura d'una conducció de benzina que caigué sobre el motor calent, ocasionà l'incendi de l'avió. El pilot, tot voltat de flames, intentà un aterratge ràpid, però el foc i'obligà a sortir del lloc de comandament i mantenir-se gairebé suspès en l'aire a un costat de l'avió. Delaunay, malgrat tot, introduint ara un braç, ara un altre en el lloc de pilotatge tot encès, encara va poder conduir l'avió fins a terra amb els passatgers sans i salvats. En aterrar, Delaunay va caure sense sentits i les seves mans estaven completament mutilades pel foc.

Calen més proves per demostrar que els pilots de l'Aeropostal són uns dignes superadors dels correus de tots els temps? I ho són tan modestament, que tothom ignora la seva gesta, i si hi ha un moment d'espectacularitat dura ben poc i continua el seu volar abnegat, orientat rectilíniament a complir una missió. Una missió que realitzen amb fervor i tenacitat exemplars, per damunt de tots els inconvenients i de totes les dificultats. Amb la consciència que el bagatge que transporten és de molt gran valor: idees, sentiments, voluntats.

MARIAN FOYE

EL CINEMA

Qüestions d'història

Hi ha un mètode d'investigació amb la pretensió que per compendre una cosa cal remuntar-se als seus orígens. Un producte espiritual sotmès, com tota cosa que viu, al canvi i a l'evolució, que és un canvi ordenat perquè és orientat envers un punt determinat, pretén aquell mètode que és quan s'inicia, quan ve a l'existència, que cal examinar-lo, per arribar-ne a una bona definició.

No sabem les aplicacions fructuoses que aquest mètode pot tenir; només farem constar que aplicat al cinema fóra desastrós. Qui volgués, amb la idea de compendre el cinema, traslladar-se als seus començos pensant que allí el veuria en la màxima simplicitat i puresa, fallaria completament.

La veritat és que el cinema no és l'expansió d'un germen inicial en el qual hi hagués ja en intenció tot el que avui són realitzacions. El cinema s'ha constituït amb un doble moviment d'adquisicions i eliminacions successives i s'ha definit amb una netedat progressiva, fugint de tota interpolació extrínseca i adquirint una justa independència.

Era al principi que els films eren obscurs i complicats, i decepcionaven l'estudiós que cercava sorpendre'n llur ànima artística, i és darrerament, en films com *Soledat* i *La llei de la xurma,* que el cinema apareix amb simplicitat i puresa.

La història del cinema, per ésser una història pròpiament dita, hauria de dar les raons d'aquesta gestació, que va des de les primeres cintes fantàstiques, que no són sinó una ingènua figuració del moviment, als darrers films de King Vidor i de Sternberg. Però la tasca és difícil i tots els que fan d'historiadors la defugen.

Existeixen llibres sobre el cinema que pretenen a la història. Però no fan obra d'intelligència, sinó només obra de memòria i ens donen una llista de títols i de dates. I aquells títols són títols d'un catàleg que vol ésser cronològic, en lloc d'ésser exemples d'una idea.

Per fer una història del cinema cal una erudició poc corrent que no es basés precisament en un factor quantitatiu, sinó sobre una minuciosa coneixença d'aquelles cintes que han estat realment innovadores.

No es poden dissimular les dificultats d'adquirir ara aquesta documentació que ens faria assistir a aquell doble procés l'eliminació i adquisició a què ens referíem, oi més si tenim en compte que és ara que la tasca fóra fructuosa, i això perquè el mètode que aquí s'imposa creiem que és un mètode diametralment oposat a aquell que apuntàvem en començar.

Es el punt d'arribada que explica la ruta del caminant, i són doncs els darrers films els que aparenten definitius, els que ens permeten apreciar els vells films i distingir en aquells el que estava destinat a perdurar i el que de totes maneres calia bandejar.

Dit amb altres paraules, els darrers films ens han donat més que mai una intelligència cineasta que ens permet fruir més ara, amb ells, que no pas amb els bons films d'altres temps.

La història del cine, tal com la pensem, hauria encara de donar compte d'una altra cosa, de l'evolució i successió dels gèneres, ja que aquesta successió no és obra d'un atzar més o menys capritxós, sinó que es regeix per raons que ens caldria esbrinar.

Encara que en l'obra de creació artística hi ha una bona part d'iniciativa personal, és incontestable que en conjunt una cosa com la producció cinematogràfica és prou vasta i té prou ramificacions amb la consciència collectiva, perquè la seva marxa històrica reveli certes lleis que un historiador amb consciència del seu *métier* s'ha d'esforçar a descobrir.

Del film «Tabú», de Murnau

Sembla ésser una d'aquelles regles, en els dominis de la literatura, per exemple, que la poesia en els pobles precedeixi la prosa i que la poesia èpica precedeixi la poesia lírica. Naturalment, sempre que no s'oblidi, en parlar d'aquestes formes d'expressió, que ho fem només en quant elles es constitueixen com a gèneres literaris.

El mateix caldria, doncs, constatar en el cinema. En redactar la llista cronològica dels gèneres amb llur aparició, esclat i dissolució, tractar d'esbrinar les raons d'aquestes variacions, variacions que no sols expliquen la psicologia dels públics, sinó que depenen, sens dubte, de raons més intrínseques que afecten la vitalitat de l'obra d'art.

Entre aquestes raons, cap de més interessant des del punt de vista estètic com la que afecta la forma de l'obra d'art. Investigar com les adquisicions tècniques, com el progrés artístic, influeix en l'elaboració dels assumptes.

El nostre amic Armand Obiols fa temps que treballa en un llibre sobre el cinema. Tenim entès que un dels temes que ell abordarà en el seu llibre serà aquest de l'evolució històrica dels gèneres. No cal dir amb quin gust veuríem impreses les coses que el nostre collaborador pot dir-nos sobre aquesta qüestió.

L'aparició del cinema sonor, en posar com un punt d'espera, ja que no podem pensar un punt final, en la marxa del cinema mut, permet considerar en globus tota la producció muda com una història acabada. Una fita com *Els molls de Nova York* és una fita que permet parlar d'una història, la història del cinema mut.

JOSEP PALAU

Ja ho sabeu...

—que Carmen Barnes és la darrera revelació en terres de Hollywood? Carmen Barnes no sols és una interpretadora excellent, sinó també una novellista i directora d'escena.

—que Menjou ha fet amb Olga Blacanova el film *L'etern Don Joan*?

—que Roland West, amb el títol d'*El corsari,* ha fet un film sobre els infractors de la llei seca? Chester Morris n'és el protagonista.

—que Charles Farrell, tot i estar casat, continua encara fent l'amor a Janet Gaynor? Naturalment, en la pantalla, ja que la famosa parella d'*El setè cel* torna a presentar-se en films que aviat veurem.

—que el nou títol de Greta Garbo és *Susan Lenox*? En aquest film Greta Garbo parlarà en quatre llengües. Es tracta d'una dona que viu en un ambient diplomàtic.

—que Ita Rina, la primera *vedette* del cinema iugoeslau, pensa renunciar a la pantalla?

CAMISERIA FITÓ BARCELONA

NOVETATS EN CAMISES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

PANORAMA

Les represes

Aquesta recapitulació que els cinemes amb llurs programes de represes fan dels darrers anys del cinema, i d'una manera especial de la darrera temporada, és sempre instructiva. A distància les coses es veuen millor, i sobretot es veuen millor en reveure-les. A més a més, un bon film resisteix ésser vist més d'una i de dues vegades.

Hom ha reposat *El Rei del Jazz,* ara que la música del film ha estat vulgaritzada per la gramola. Hem pogut acabar-nos de convèncer que Paul Whiteman sofrí una equivocació amb la Universal. No és amb musiquetes com les que oim en aquest film, que la primera orquestra de jazz del món ha guanyat els seus llorers. El rei del jazz perd la seva reialesa en aquest film, tant la força, l'exotisme, els virtuosismes d'orquestració són absents en els números musicals d'aquesta revista tecnicolor.

Simultàniament hem pogut reveure els dos films que Buster Keaton ha rodat en castellà. Un abisme, heus ací el que tothom constata entre un i altre. El primer, *Estrellados,* una grossa decepció; en canvi, l'altre, *De frente... marchen!*, no sols és molt més inspirat, sinó també molt més ben fabricat en el que fa a la concepció del parlat i la tècnica acústica.

Trafalgar, que també hem pogut reveure, ens ha tornat el gust a la boca que ens prengué al primer moment del cinema sonor. Les belles melodies, una mica segle XVIII, que canta Corinne Griffith amb una veu que dóna confiança. En el fons, però, un espectacle fluix i d'un to massa sentimental.

Donar en un mateix programa *Nosferatu* i *Quatre d'infanteria* potser sigui un error en l'art de programar. Malparat queda un públic heterogeni com el que es reuneix en un cinema públic enfront d'aquestes dues obres, tan diferents sens dubte, però tan marcadament germàniques.

Constatem que el Lido, que durant l'hivern fou destinat a la ingrata tasca d'evaluar tots els films muts que dt llarg temps jeien sense poder exhibir-se, ara, amb les represes, és on s'han donat potser els programes, no sols més escollits, sinó més ben orientats, en el sentit que per nosaltres deuen tenir els programes de represes, els quals entenem que han d'ésser sempre a base de films importants.

Teatre i cinema

«Detesto el teatre, no hi vaig mai. El detesto tant com les dones mentideres que ens volten d'illusions i arriben, tard o d'hora, a fer morir els pocs somnis que ens queden. El teatre? Miratge, enganyifes dolentes per a la imaginació. No heu remarcat com, a la sortida d'un espectacle, es troba trist el carrer i bèstia la vida? El teatre ens xucla les darreres energies perquè s'allunya de l'existència, pintant-la d'altra manera del que és. En canvi, el cinema és teatre sa, perquè un argument de film és sovint més ingenu que el d'una comèdia. El cinema és el veritable repòs, el descans que us torna a posar a lloc perquè hi heu anat sense febre i sense preparació. La meitat de les vegades, un va al cinema com qui es menja un pastís.»

(D'un interviu amb André Thérive.)

Animals ensinistrats

Un gat més o menys savi pot arribar a cobrar — millor dit, és l'amo el que cobra — trenta cinc dòlars diaris, a Hollywood.

Es parla d'un lloro que pot proferir interjeccions en cinc idiomes diferents, com de la bèstia més ben pagada en el món del cinema americà.

Conten que no fa gaire, a la porta dels *studios* es veia un magnífic ós de l'Amèrica del Sud, acompanyat del seu propietari, que havia fet el viatge per trobar-li collocació. Després d'uns quants dies d'acrobatismes a l'aire lliure, l'ós fou llogat per un parell de dies, cosa que, naturalment, no compensà del tot el desplaçament de l'ós i del seu propietari. Sort que si es viatja a peu amb una bèstia així es pot arreplegar algun diner pels pobles del camí.

Viena fotogènica

Joseph Schildkraut, malgrat l'èxit de *Show-boat,* torna, al cap de deu anys de viure a Amèrica, a la seva Viena natal. Està cansat de la vida fatigant que es porta a Hollywood, i està convençut que Viena és una de les regions més propícies del món per a la producció de films, més que més ara que, amb el film sonor, no calen les grans construccions del cinema a l'aire lliure, tan costoses que a penes es podien fer sinó a Amèrica.

Realitat i fantasia

Mario Roustan, ministre francès d'Instrucció pública, ha dit en un recent discurs, visitant uns *studios cinematogràfics*:

«S'ha arribat a dir — i és una veritable paradoxa — que el cinema empereseix la intelligència i emmandreix la imaginació, com si el cinema, per nosaltres, no valgués menys pel que ens presenta que pel que ens suggereix, menys pel que mostra que pel que evoca, menys pel real que copsa que per l'expressió que fa sorgir davant els ulls del cos i els ulls de l'esperit.»

En el fons del fons, aquestes paraules tan justes podrien ésser derivades cap a un atac al film parlant.

PAPER CARLETS OLOT.

el paper de fumar català més antic i acreditat

El gran flemàtic

Segons un fet divers que acabem de llegir en una revista cinematogràfica, Buster Keaton ha trobat un nou procediment per a apendre les paraules de les versions estrangeres dels seus films. Seran enregistrades en un disc fonogràfic, que les anirà engegant pacientment fins que l'artista les sàpiga de memòria.

En llegir aquesta notícia, ens hem esgarrifat instintivament. I hem protestat. I hem posat el crit al cel. Car això—ens hem dit—, això d'apendre de memòria unes paraules, el sentit de les quals es desconeix, això equival a escanyar miserablement la virtut expressiva de la paraula, i a convertir la dicció en un recitat mecànic de papagai. Però després hem reflexionat. I ens hem repensat. I hem arribat a la conclusió que Buster Keaton no va tan errat com això en adoptar aquest procediment.

L'art de Buster Keaton, en efecte, és el pol oposat de l'art d'un Charlie Chaplin, per exemple. L'art de Buster Keaton no té res a veure amb aquells conflictes interiors, que el gest i la dicció s'encarreguen d'exterioritzar. L'art de Charlie Chaplin, per contra, sí. El rostre de Charlot traeix per mitjà de matisos infinits, de múltiples *nuances*: una ànima complexa, podrida de sentimentalisme. Buster Keaton, no. Buster Keaton és l'home de la plasticitat impassible, el maniquí de fotogènia inanimada, que ens produeix la mateixa emoció, d'ordre estrictament visual, que la que ens produeixen els objectes que el rodegen.

«L'expressió de Keaton és tan modesta com la d'una botella», ha dit Luis Buñuel. Ja hem citat aquesta frase altres vegades. I els directors deuen assignar a Keaton en un film el mateix rol, exclusivament fotogènic, exclusivament visual, que assenyalen a una botella o a un revòlver, a un volant o a una aixeta de bar en *gros plan.*

Buster Keaton no és res més que un dels tants elements fotogènics, que hom tria per a confeccionar un film. Un element tan orfe de complicacions passionals, però tan fotogènic, com una pipa, per exemple. I els seus films són també això: una cosa essencialment plàstica, doncs essencialment fotogènica, doncs essencialment visual. Una cosa purament exterior, alleugerida del llast interior.

I ara, amb l'adveniment del film parlant, un home així havia de posseir fatalment la veu que li pertoca. La veu que es mereix. No una veu treballada, rica en inflexions diverses i en entonacions variades, una veu capaç de traduir tota la gamma dels sentiments interiors, sinó una veu monocorda, una veu uniforme i monòtona, una veu impassible, tan impassible com el seu posseïdor.

Dotar aquell rostre inanimat i flemàtic de Buster Keaton d'una veu animada i vivaç, equivaldria a crear un contrast insuportable. La veu que hem sentit a Keaton en els seus films parlants—aquella veu d'ultratomba—ja té molt d'aquesta fredor de mort. I ara, amb el procediment fonogràfic esmentat, la veu de Buster Keaton, engegant sense convicció un enfilall de paraules apreses mecànicament, una tirallonga de mots, el sentit dels quals no coneix, accentuarà fins a l'obsessió, elevarà a l'enèsima potència, aquella qualitat glaçada que tenen els films de Buster Keaton, dit Pamplines, films més externs que interns, més plàstics que anímics, més fotogènics que expressius, films més visuals que psicològics.

Anita Page i Buster Keaton

SEBASTIÀ GASCH

Marlene Dietrich

Potser en la història del cinema no hi ha cap cas d'ascensió tan ràpida com la de Marlene Dietrich, cantant descoberta en un music-hall per Joseph von Sternberg i enlairada amb un sol film — *L'àngel blau* — al primer rengle de les *stars* femenines fins al punt de comparar-la amb Greta Garbo i de suposar que l'actriu alemanya saparia el renom de l'actriu escandinava.

Fins i tot fou objecte d'una enquesta saber quina de les dues actrius era la preferida d'uns quants cineastes, actors, escriptors i altra gent que contesta preguntes així. Hi van sortir els tòpics, el *sex-appeal,* etcètera, tot per acabar que totes dues eren molt bones i el firmament cinematogràfic prou gran perquè hi càpiguen tots dos estels.

Ara ja no és un sol film el que figura a l'actiu de Marlene, sinó tres, ja que s'hi han afegit *Marroc* i *Deshonrat*; el primer, drama de la Legió estrangera; el segon, drama de l'espionatge. De tots dos, la crítica estrangera n'ha fet grans elogis.

Mentrestant, un petit escàndol ha començat a auriolar (?) el seu nom. Hom ha dit que Marlene, casada amb un bon buròcrata berlinès i mare d'una nena, s'havia ajuntat amb el seu director, Joseph von Sternberg, també casat, i que la dona d'aquest havia reclamat no sabem quants mils dòlars d'indemnització, afegint que per pagar-los, Marlene Dietrich no havia de fer sinó trencar-se una cama, ja que les té assegurades en una altra gran quantitat de dòlars. Però sembla que això són falòrnies que només s'ha cregut algun diari sensacionalista de Madrid, que no sap que els escàndols costen cars a les *stars* del cinema; que en tots els contractes d'aquestes amb les cases hi ha una «clàusula de moralitat»; que les històries de Fatty Arbuckle, Bàrbara La Marr, Alma Rubens, Mary Miles Minter i més recentment, Clara Bow, són prou alliçonadores per a les artistes capverds...

I ara ens aniríem a parlar del cas de Jeanette Mac Donald, que tot just arribada a Europa ha cuitat a desmentir la novella que hom havia fet córrer de la seva aventura amb un príncep d'una de la poques cases reials que queden a Europa...

Però això cal deixar-ho per un altre dia.

RECEPTOR RADIO
«CLIMO»
DIRECTE A LA CORRENT SENSE ANTENA
Màquines parlants elèctriques per salons i grans locals públics. — Discos. — Accessoris de Ràdio i material elèctric en general. — Demostracions diàries. — Receptors de les més acreditades marques
Consell de Cent, 266
(entre E. Granados i Aribau)
Telèfon núm. 23058
BARCELONA
RAMON CLIMENT

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics
Correus: Apartat 190
Teleg.: "Carburos"
BARCELONA
Mallorca, 232
Telèfon 73013
CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 °/₀ DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA
PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

EL TEATRE

Del teatre oficial

Ara més que mai, a Catalunya—car amb la represa de les nostres activitats col·lectives en un sentit plenament autòcton, ens hem de trobar amb la manca d'un grapat de coses—, haurem de sentir la necessitat d'una escena oficial amb tot el que a ella contribueix i amb tot el que d'ella es deriva.

Aquesta necessitat, hem de creure que, tard o d'hora, serà degudament atesa, ja pel nostre Municipi—i fins pels d'altres ciutats de Catalunya—, ja per la Generalitat.

Es clar que, en teatre — com en tantes altres coses —, no podem pas comptar amb una tradició clàssica nacional en la qual emmirallar-nos, de la qual poder pendre exemple, a la qual ésser deutors de bastir la nostra feina actual damunt un sòl que fos més sòlid que no la improvisació o les aficions passatgeres dels autors, dels crítics o del públic contemporanis.

Una comunitat com la nostra, per la qual es pot dir que gairebé fou perduda del tot la riquíssima florida del Renaixement, el lluminós progrés del qual tan desgraciadament coincidia amb la posta de la seva activitat nacional, estroncada quan tot just havia començat a apuntar; un poble com aquest nostre que, després, minimitzat pel cesarisme austríac, tot el que en ell era autèntic i viu, hagué de deixar passar el segle d'or de les literatures de l'Occident d'Europa sense altra vida social que aquella que li arribava per un incert reflex de l'oficial que el governava, tan lluny d'ell i tan postissa de cap a peus, quan no hostil, a la personalitat d'aquest; una nació com la nostra que, més tard, ofegats ja completament en ella tot pensament i tota acció sota el despotisme borbònic i amb ajut de l'abaltiment col·lectiu que sofria, amb prou feines si rebia un petit ressó de les inquietuds del temps de l'Enciclopèdia, hauria estat un miracle que avui es trobés amb una vida col·lectiva afinada i perfecta en totes les seves activitats i disciplines.

El vell teatre Principal

I una de les activitats on ens hem de trobar amb un retardament més evident és natural que sigui el teatre, l'art social per excel·lència. No ens podríem pas trobar amb un teatre d'aquells de gran tradició, d'una bona tradició; d'aquells que obliguen les *entitats* oficials a fer tots els esforços possibles per donar-los tota la importància que es mereixen, a subvencionar sales d'espectacles perquè es dediquin exclusivament — o principalment — a la representació de les seves obres, a subvencionar escoles i conservatoris per tal de tenir gent apta per a aquesta comesa, per tal que aquella tradició no s'estronqui i mantenir-la sempre. Un teatre d'aquells representa alguna cosa en la vida civil d'un país, i la seva manca a casa nostra és el testimoni més fefaent del llarguíssim eclipsi que ha sofert la nostra vida nacional.

Car el teatre, com hem dit, és l'art social per excel·lència. Tant com exemple és mirall. Si va a la multitud, també ha eixit d'ella. Per ella neix, d'ella viu i per ella treballa. Un teatre sense públic en una època o altra de la seva existencia és una cosa sense sentit. El públic li és tan necessari com a l'oratòria, civil també.

I no l'espectador, no l'aficionat, no el devot, sinó el públic, la multitud. A ella es dirigeix, i no a cada individu isolat — com fan les altres arts —. No a l'ànima particular de cada un de nosaltres, sinó a l'ànima col·lectiva que formem entre tots. L'espectador podrà ésser *ell mateix* — i fins convé que ho sigui — davant una pintura o una escultura, en llegir una poesia o una novella, sentint música. No ha de renunciar cap qualitat, cap atribut, cap característica del seu esperit per poder lliurar-se plenament a la contemplació de qualsevol d'aquelles obres i experimentar el gaudi que se'n derivi. Però l'espectador teatral, si vol sincerament arribar a aquest resultat, cal que prescindeixi del tot d'ell mateix i es fongui amb tots els altres espectadors.

Es per això que trobareu molts esperits aristocraticistes i convençuts de llur refinament que us parlaran del teatre amb un cert menyspreu, i amb repugnància i tot. Per aquests, el millor teatre és el que es llegeix; però, en veritat, el teatre que es llegeix ja no és teatre. — De totes maneres, això no vol dir que el millor procediment per a fer-se càrrec d'una obra teatral no sigui llegir-la.

Deixant de banda els múltiples problemes que en tots els aspectes planteja la qüestió de l'establiment d'una escena oficial a casa nostra: d'organització, pecuniaris, urbanístics, etc., podríem pensar amb allò que és la cosa principal i que potser és la que menys ha preocupat cada vegada que s'ha tractat d'aquest assumpte — i no són poques! — el repertori amb què s'hauria de mantenir aquest nostre teatre oficial.

Parlem de repertori perquè creiem que un teatre d'aquesta naturalesa ha de treballar a base d'ell. No pot ésser un teatre de temptatives, puix que això no s'apartaria completament de la seva funció i el portaria a ésser el mateix que un teatre d'empresa particular.

Hauria d'ésser un teatre que ens servís d'escola a tots; el mateix als actors que als autors i que al públic; un teatre que en comptes de donar petites satisfaccions i servir petites vanitats, donés un gran exemple i servís una gran ambició.

Destinat principalment a representar aquelles obres que tots sabem que són bones i que ben segur no tindrien un èxit crematístic prou important perquè una empresa particular s'arrisqués a la seva representació, aquest teatre, lliure de les exigències de la concurrència mercantil, podria encaminar-se, i hauria d'encaminar-se, més a orientar i a educar que no a satisfer els gustos immediats d'uns i altres.

Però per això ens hauríem de deixir bon tros del nostre cofoisme i anar a cercar fora de casa allò que hi trobéssim, que no seria pas poc; puix si bé és veritat que seria cosa altament desitjable que aquest teatre oficial català pogués aspirar ja de bon començament a ésser un organisme de *consagració,* com són generalment els teatres oficials d'altres països; és a dir: una escena dedicada a treballar amb obres que formen part o es considera que poden ja formar part de la riquesa artística nacional, hem de reconèixer que — salvant les degudes i comptadíssimes excepcions — en aquest respecte som ben pobres.

Podríem saquejar a mans plenes el riquíssim fons que formen els clàssics francesos del segle XVII, el teatre isabelí anglès, els grecs i els llatins, els italians i els alemanys, etc., amb la traducció de molts dels quals ja tenim bona feina feta, que només s'hauria d'adaptar al dia, per fer-nos un bon repertori, que hauria d'ésser no abundós, però sí ben triat.

Amb unes quantes obres d'aquestes, presentades amb dignitat i consciència, és amb el que hauria de treballar principalment el nostre teatre oficial, almenys en el seu començament, i tots hi guanyaríem prou.

La llàstima és que, només per poder començar, hauríem de tenir ja primer de tot una escola de la qual poguessin sortir els actors per a aquestes representacions, i això és cosa que no es crea pas del no-res ni amb totes les subvencions i proteccions oficials del món.

JOAN CORTES

Varietés foranes

Som al cafè del poble. Procurem assassinar la mandra del migdia: ara l'ofeguem en la copa del vermut, ara la clivellem a trets de sifon. Un marrec roda les taules i deixa uns papers llargs i de color groc. Aquesta nit, al Centre Català Republicà Federal, els «Espectacles Sembi-Graff». *Aconteixement* artístic, *lo* mai vist, etcètera. Caldrà anar-hi.

A la nit, per les finestres de la sala del Centre, penetra la vesprada a cavall d'un airet agradable. Ocupen les llotges els menestrals endiumenjats. A les fileres de cadires, bandades de noies amb vestits multicolors. El jovent del poble llueix unes flamants camises esport i unes corbates republicanes.

El teló amunt. Per tot decorat, una cortina blava. Hi hagués algun esnob parlaria de sintetisme. Als del poble, però, no ens enreden: això és misèria. El primer personatge que surt és un soldat. I el segon— com no?—és una criada. Ella, naturalment, es diu Reparada. I el *quinto,* Romualdo. Parlen el famós castellà dels *municipals,* i de tant en tant canten acompanyats al piano pel «mestre». Ell se'n va a la guerra, i és clar, els dos estan fets un mar de llàgrimes que procuren eixugar amb els mocadors de fer farcells.

L'espectacle ens rejoveneix extraordinàriament, car ens transporta a uns temps en els quals nosaltres gairebé no érem al món. Dies brillants del Cafè de les Set Portes, al Pla de Palau. Ningú diria que estem en el 1931, i que en aquesta mateixa sala Clara Bow ha picat l'ullet al públic i Joan Crawford ha dansat follament, fins a restar exhaurida.

I el públic riu. Després del soldat i la criada, ha sortit el pagès. L'ombra de Pepe Marquès travessa la sala... El pagès ha baixat a Barcelona per a fer xerinola. I ara entra en escena la Rosita del programa. Una senyora incitant, que juga amb un manton madrileny. Els homes del públic ja els comença a agradar més; i avancen unes quantes files de cadires.

Comença entre el pagès i la *jamona* un duel de català i castellà. El públic riu fins a trencar-se. «*Está usted hecho una piltrafa.*—Què diu? Que menjo butifarra?», i així per l'estil.

La dona es despenja d'un xotis marcadíssim i el pagès la segueix, la imita i ensopega. Quan ella se'n va, entra Lina, una noia joveneta, vestida amb dos pams de roba de fantasia, i que balla un charles arrencat. Els joves del poble li adrecen paraules de doble intenció i acompanyen els seus moviments amb admiratius sorollosos.

I així continua l'espectacle. Desfilen per l'escenari els duetos clàssics. Els casats de nou, que tenen una conversació puntada de pornografia, malgrat els programes asseguressin que l'espectacle és altament moral. Les paraules equívoques troben en la sala un tornaveu propici, que les amplia en grasses riallades. Sis noies de fàbrica, esprimatxades i jovenetes, es torcen sotraguejades per la comicitat.

Richard, el *xistós caricat* del programa, treballa desesperadament. Ara és un vidu inconsolable, ara un advocat tartamut, ara recita un vers amb illustracions musicals... De tant en tant, el pianista ataca una dansa i surt Lina, graciosos vint anys, somriure que vol ésser pervers, i una sina provocativa. Ens canta allò del «*Tomás, quiero ser mamá*», i del públic surten ofertes cridades a tota veu.

Després que Rosita ens ha cantat una sardana i ens ha ballat unes peteneres, Richard anuncia que en obsequi al respectable d'aquest poble, faran un acte de concert «de serio». Una veu:—Ara riurem!

Però, ca! El que fem tots és badallar, mentre els Sembi-Graff s'esforcen a treure veu, simular gestos apassionats i prodigar pinyols. Sort que la cosa no dura gaire, i el teló davalla entre els aplaudiments de les mitges entrades—la quitxalla—, de primera fila.

Hom ha deixat la sala gairebé a les fosques i el públic desfila tot malparlant de l'espectacle. Els *corridos* del poble fan el ronsa davant la porta de l'escenari, esperant la sortida de les artistes. Crema només el llum del cafè, i els mossos amunteguen les cadires. Els *corridos* es planxen els cabells amb la mà, i rectifiquen els nusos de les corbates...

Suten els Sembi-Graff. El caricat, la Rosita, la Lina... Darrera d'ella corren tres criatures que li criden «*mama..., mama...*». La noia es gira i ensenya a la llum pobra del cafè una cara gastada, a cent mil llegües dels seus vint anys. Diu als menuts: «Aneu amb la *iaia.*» I fa acte de presència una vella que camina ranquejant i porta un maletí.

Els cinc joves lluïts del poble han quedat eixalats. En les butxaques de les americanes se'ls colltorcen les puntes dels mocadors. I repiquen llur decepció damunt les espatlles del ximple del poble, que carrega el bagul dels Sembi-Graff.

ANDREU A. ARTIS

La temporada de tardor

Encara no hi ha res definitiu. En el transcurs, però, d'una setmana, ja s'han començat a perfilar els propòsits de les empreses de català. Per bé que tot el que sigui concretar encara és prematur.

Se sap que al teatre Romea inaugurarà la temporada el poeta Sagarra. Tanmateix, és un bon símptoma. Però cal pensar que una flor no fa estiu. Es costum en aquest teatre començar les temporades amb obres d'autors d'envergadura... per a continuar-les després, sistemàticament, amb obres analfabetes, dites *de públic,* i amb traduccions estrangeres, com a plat fort. Aquest és el costum de la casa, del qual, ara com ara, encara, no se'n pot dir un mal costum...

Rosa Hernàez, de l'Espanyol

A Novetats és molt probable que comenci En Carles Soldevila. Hi ha dubtes, però, entre que comenci l'autor de *Civilitzats, tanmateix*! i En Pompeu Creuhet. Les impressions són que, al capdavall, hom es decantarà pel primer. Ben entès, si no hi ha rectificació de criteri. La temporada vinent de Novetats seguirà la trajectòria normal de la casa. Els autors seran, si fa no fa, els de sempre. I el torn d'estrenes quedarà distribuït de la mateixa manera que s'ha vingut fent tots els anys. No es coneix, encara, la llista d'estrenes. Probablement es sabrà la setmana entrant.

En aquest aspecte, a Romea passa el mateix. Tret de l'obra d'inauguració, tota la resta encara s'ha de conjuminar. Hi ha autors disposats a lliurar obres, però regna la temença entre ells, certament justificada, que el teatre estrangeritzat, alternat amb l'estrictament analfabet, agavelli la temporada.

De l'Espanyol, feu ja una mica tronat d'En Santpere, en concret no se'n sap res. Es de creure, però, que seguiran la trajectòria decadent iniciada fa anys, i aguditzada a mitjans de la passada temporada; si més no, perquè en els moments delicats, que són aquells en el transcurs dels quals és quan cal demostrar la perícia dels orientadors, aquests solen fallar. Hom ha dit que pensen, la temporada que ve, representar vodevils del patró obscè, exclusius de la casa, amb ilustracions musicals. Veurem què passarà. Potser riurem.

Jo tinc del teatre Espanyol un concepte fatalista. Crec que està condemnat a morir. Segueixo, fa anys, el seu desenvolupament. Abans de prop, i amb simpatia. Ara de lluny, i amb fàstic. I veig que la línia descendent s'accentua, cada temporada que passa, d'una manera que avui ja es pot qualificar d'alarmant. El procés de la degeneració del vodevil, vist en perspectiva, es presenta clar, retallat. I també, paral·lel a aquest, el cansament del públic. No han arribat, encara, al punt de coincidència. Quan es trobin, ni el combregar no hi serà a temps.

Causes? Molt senzilles. Prescindir de la qualitat de les obres, i creure que l'obscenitat, administrada sistemàticament i en dosis abundants, havia d'ésser una mina inestroncable. Creure superior la quantitat a la qualitat. Negligir les interpretacions de les obres, quan no agafar-les com un pretext per a sortir a fer el ximple a l'escena. Administrar el gest obscè o la frase gruixuda, com a únics recursos còmics. Haver bandejat amb menyspreu la sal i el pebre de l'enginy, característic en les obres del genere, i justament, el que dóna to i qualitat al vodevil. Finalment, substituir els bons actors, desapareguts, amb altres de dolents.

Aquests excessos resulten perillosos. No n'hi ha prou amb el prestigi d'un actor per a aguantar el pes d'un teatre. Millor dit, no n'hi ha per res. Es més. El que pot passar és que l'actor l'hi perdi del tot.

En el teatre, per altra part, no es solen produir les rectificacions a temps. Tot i això, no cal dir que ens agradaria moltíssim que aquest teatre reconquerís el prestigi d'abans.

Com a demostració del que venim dient es pot citar l'exemple del teatre Talia, en el qual es descabdellaren amb penes i treballs dues temporades miserables de vodevil, mortes, amb premeditació i alevosia, a mans de l'obscenitat. Els elements que en formaven part, desertors del teatre Espanyol, cregueren heure el cel amb les dents accentuant fins a la procacitat més descarada les característiques vodevilesques iniciades per En Santpere al teatre Espanyol. I el que aconseguiren no fou altra cosa que fastiguejar el públic, i d'una tal manera, que havien de representar les obres amb tres espectadors a les butaques. Es un exemple viu, encara calent, que podria servir perfectament de lliçó, suposant que les lliçons tingüessin cabuda als escenaris.

Per la propera temporada d'aquest teatre hi ha a punt l'actor Cumelles, ple de bons propòsits. Veurem què farà.

Una novetat. El trasllat de la Maria Lluïsa Rodríguez al teatre castellà, al cap d'una companyia de comèdies encapçalada amb el seu nom, la qual treballarà al Poliorama la tardor vinent. L'eixerida actriu ha desertat del Romea, el teatre on assolí, pam a pam, el prestigi de què avui frueix, i es disposa a empendre el vol per compte propi.

La Maria Lluïsa Rodríguez és una actriu excel·lent, plena de simpatia i de malícia, i és molt probable que aquestes qualitats, transplantades al gènere castellà, no sofreixin minves. Es més. Donades les característiques actuals de la comèdia castellana, pot trobar obres fetes a mida; la qual cosa, en el català, esdevé bon xic més difícil. En aquell cas, gairebé es pot predir el resultat favorable de l'aventura. Ens alegraríem que la provatura que iniciarà al Poliorama l'eixerida Maria Lluïsa, li sigui favorable del tot.

Hom diu que prepara un seguit d'obres interessants i que té el propòsit d'emmarcar-les amb dignitat, tant pel que es refereix a la interpretació com a la presentació.

Endavant!

FREIXENET

"MIRADOR" TEATRAL

El «Fausto» en una sessió

A Viena ja han començat els preparatius per al Festival Goethe de 1932, any en què s'escau el centenari de la mort del poeta. El «plat fort» del programa serà la representació del *Faust,* l'obra més difícil, a la vegada que més popular de Goethe, almenys pel que fa a la seva primera part, que és la que ordinàriament es representa, per bé que, retallada i tot, exigeixi quatre hores. Quant al segon *Faust,* molt més abstrús que el primer, és rarament representat i exigiria ben bé cinc hores.

En aquests darrers anys, diversos directors de teatres alemanys han provat de fer versions abreujades dels dos *Faust* i el doctor Richard Beerhofmann prepara, segons diuen, per al Festival de 1932, una «versió popular» de les dues parts que podria ésser representada en una sola sessió. Però aleshores caldria eliminar moltes escenes importants l'absència de les quals és molt possible que desfiguri l'obra.

No fa gaire temps, a Alemanya es donà una representació, amb el text sencer, del primer i del segon *Faust*: calgueren quatre sessions, en el curs de les quals fou emprat el cinema per representar les aparicions.

Cal representar els clàssics?

El *Berliner Tageblatt* ha fet una enquesta sobre aquest tema, recollint opinions d'homes de l'ofici i d'espectadors. Es de remarcar que els menys favorables a la representació dels clàssics són els homes de teatre. Un autor dramàtic declara rodonament que se'ls ha d'esborrar del programa: «Goethe i Schiller queden millor presentats que representats, presentats ben relligats com a present.» K.-H. Martin, postor en escena berlinès, creu que cal retocar els clàssics per tal d'adaptar-los al gust modern, i Stark, lector al Teatre Popular, cita exemples d'aquestes adaptacions: Schiller retocant *Fedra* de Racine i *Màcbet* de Shakespeare, Hoffmansthal adaptant l'*Edip* de Sòfocles. Es tracta d'adaptació de textos, i no pas de modificacions de la posta en escena com tantes se'n fan modernament: Tartuf en burgès modern, Hàmlet en *gentleman,* etc.

Sembla que, malgrat llur predilecció pel modernisme, molts d'alemanys conserven afició al teatre clàssic. Però el nivell de les representacions d'aquest ha baixat molt.

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat, plaça de la Catedral i carrer de Santa Llúcia, 1, "Casa de l'Ardiaca", tots els dies feiners de 9'30 a 1'30.

AIGUA DE ROCALLAURA
A DEU MÉS RICA DEL MÓN
Si vostè pateix d'**Albuminúria, Litiasi úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses Nefritis crònica,** es curarà radicalment amb
AIGUA DE ROCALLAURA
S'expèn en ampolles de litre i mig i en garrafons de vuit litres
Distribuidors generals
FORTUNY, S. A.
Carrer Hospital, 32 i Salmeron, 133

AFISA
ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIUS
Laietana, 18, Pral. B. - Barcelona

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 I 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON
14856

FEU FER ELS VOSTRES GRAVATS EN LA
Unió de Fotogravadors
Casanova, 160-162 : Telèfon 77406

LES LLETRES

VISITANT

Conte inèdit de JOAN OLIVER

Però aleshores no era sinó un visitant.

Abans d'aquella mitja hora havia estat un home vital, recercador d'objectes diversíssims sota cels blaus, ennuvolats i plujosos. Havia rigut, somrigut; havia garlat sense miraments o raonat amb prejudicis. Abans, sofria, jugava i passava de la sensació de fred a la contrària—per graus—. I àdhuc arribà a odiar algun company de ruta; i més sovint s'enamorà de dones fetes, de noies al punt, de nenes agre-dolces. Es veié infortunat per manca de destresa, per droperia, a causa d'enemics competidors, per l'orba fatalitat. Conegué hores, dies, nits, anyades i temps *en general*. Com cadascú. I podia recordar allò i allò altre, fetes i dites pròpies de les que al cap de quinquennis fan exclamar o pensar: «Llavors sí que era un xicot immens!» mentre els ulls es mig clouen, s'entrebada la boca i el rostre guanya gràcia en tots sentits.

I encara era, fet i fet, primerenc. No podria, per ara, iniciar amb exactitud la redacció de la *Divina Comèdia*. De manera que se li presumien moltes llunes per davant. I ell mateix no es tenia pas per un desesperat; la fe en la seva planeta no s'afeblia sinó en nits d'insomni quan tota la cambra t'hostilitza en nom del món vulgaríssim i paorós i el cor sospira com un infant abandonat. Però retreure casos insòlits no escau. Ell era, doncs, jove i coratjós. Ho havia estat.

I aleshores, tanmateix, el seu coratge alentia! I es marcia la seva jovenesa!

Assegut en la penombra. Una cambra sense finestres que rep la llum somorta d'un passadís oblidat. Habitava un desert silenciós. Ell, voltat de murs miserablement empaperats, entremig de mobles «modernistes», no sabia dubtar de la pròpia monarquia. Era el més bell, el més savi, l'únic. El paratge era penetrat, superat amb escreix—cal remarcar-ho?—. I a despit de tot, la contingència l'anava fermant i envilint. (S'havia escolat una hora.) Un nus, un nus—això és, un nus!—, deturava la seva cursa lliure. Podia redreçar-se, rompre el cercle... que potser s'havia constituït entorn d'ell, podia també eixordar el silenci inert de coses inferiors, amb crits suprems d'*homo sapiens*; àdhuc li era fàcil desertar l'indret, menyspreant-lo. Calia esperar?

Esperar la pròpia supervivència damunt tot aquell univers mesquí, fungible. Ell, l'essencial, presidiria la descomposició i l'anorreament de l'accessori o la seva evolució vers la naixença de noves formes així mateix servils. Ara, en el seient acarat al que ocupa el personatge, apareix una figura que és la seva mateixa figura ennoblida i fortificada fins al possible. Ella millor que ningú—si ha estat creada *ad hoc*!—arbitraria processos de lentitud fabulosa, devoradors d'eres. Eres o minuts.

Després imaginà l'existència dels rellotges inexorables que amb llur tic-tac esperonen la civilització i la menen probablement a un cul de sac que un dia (es deia l'heroi) caldrà esbotzar amb perill per a molts. Mirades abastadores i immutables (des de l'alçària de campanars i torres civils), llambregades instantànies, policíaques (emergint de càndides butxaques). Vet ací com verifiquen llur imperi, multiformes, profusos de no dir. Això fou atribuït als rellotges.

Mentrestant, havia extret d'un recó incert de la seva roba un petit cronòmetre. Les xifres eren tot just fosforescents. I el mecanisme—Déu!!—reposava! Gosaria a fer-li rependre el camí a les palpentes? Així fou com es sentí obnubilat i foraviat dins una selva d'hores incògnites. La sensació de temps no era confirmada sinó pel moviment mental. Es portà la mà a l'indret del cor: el mecanisme no havia despès del tot *encara* la tensió que impulsa les rodes.

S'atardà en una idea única: mort... mort... mort. El temps esdevenia gairebé immòbil. Vingué lentíssimament una idea nova: pau... pau... Clogué els ulls i suscità àmbits siderals. Eternitat... eternitat. I esmerçà tota la consciència a saber la seva existència física sense l'ajut dels sentits «enganyosos»: conjecturava on i com eren les seves espatlles, dreçava hipòtesis sobre llur precís contorn, resseguia teòricament les cames... L'experiment—tot i la seva incontrastable inanitat—accentuà fins al dolor el frec de les robes damunt la pell. I obrí els ulls. Es retrobà, sense sorpresa, tal com sempre havia estat i es coneixia.

A través dels mobles — «modernistes»—i dels murs, a través de la seva carn i del seu pensament, penetrant-ho tot i envellint-ho—impalpable com un alè, mut com una boira, invisible com un clamor—, el Temps s'esmunyia i romania alhora, endèmic i corrosiu. Monstre sense cap, sense cua. I encara se li ocorregueren altres imatges així mateix farcides d'adjectius.

Però canvià d'idees en recordar que aleshores no era, fet i fet, sinó un visitant. Es trobava a casa d'altri. Antigament, ell mateix havia anunciat la seva arribada. El seu nom fou lliurat, rebut amb deficiències intolerables; novament lliurat, rebut novament i assimilat gairebé *ad litteram* per un ésser feixuc d'aparença vagament femenina. Al cancell, durant el «game», la mirada d'ella saltà tot el temps per damunt les espatlles del visitant vers el fragment de carrer que la porta exterior retalla. Car l'escenari—efectivament desert—conté possibilitats innumerables. Ella no pot ignorar-ho. Quan la dona reobrí la porta del cancell i entrà a la casa, l'home la seguí, llestíssim, estalonant-la, tant, que el seu olfacte en percebé i tot la temible aurèola. Però, ella rai, tenia ja sobreentesa la intrusió. Una paraula entonada com un reny i un gest extraordinari—indicació per mitjà de l'espatlla, a guisa de manc—clogueren l'episodi. L'home acabava d'ésser deposat en una cambra penombrívola sense llum immediata. Vet aquí, doncs, un visitant.

Però abans d'aquelles dues hores i escaig... (Vegeu i rellegiu, si us plau, el segon paràgraf d'aquest text. Aquell *qui* comença «Abans...» i acaba «...sentits».)

JOAN OLIVER

ELS LLIBRES

R. Tasis i Marca, *Vint anys* (Edicions Proa).—The Linguaphone Institute, *English Conversational Course*

Em sembla que va ésser un dels nostres crítics més perseverants, el senyor Domènec Guansé, que va parlar, a propòsit d'aquests *Vint anys* de Tasis i Marca, d'un estil català *standard*, ple de correcció i d'insipidesa. Jo no crec en l'existència d'aquest suposat estil modèlic; perquè els nostres bons escriptors no són insípids i els nostres mals escriptors no arriben ni tan sols a ésser correctes. El que passa és que a molts escriptors desiguals i incorrectes la sola correcció d'un text ja els sembla un amanerament.

Només en els diàlegs fa el llenguatge de *Vint anys* una impressió d'artificialitat. Per exemple: hi ha massa «peròs» trencant les oracions; hom hi troba massa sovint el verb «assabentar», que ha substituït un «enterar» incorrecte sorgit naturalment. El lector s'estranya de trobar-los, i una estranyesa així és nociva a l'acceptació d'un diàleg que vol ésser natural. Potser d'aquí vint anys, d'expressions així, totes les nostres converses n'aniran plenes naturalment; però ara com ara cal evitar-les, no admetent la incorrecció amb vistes a la naturalitat, sinó cercant expressions que siguin ensems naturals i correctes.

Però aquesta artificialitat dels diàlegs, amb l'absència de diferenciació expressiva dels qui els sostenen, no és deguda a defectes de l'estil general, adequadíssim, d'aquesta obra, sinó a la inexperiència que encara mostra l'autor en la caracterització dels personatges.

Tots aquests minyons i noies que es passegen per la Rambla i es banyen a Castelldefels passen una mica vagament per davant el nostre esguard simpatitzant de lectors. Els mateixos protagonistes, Pere i Maria Rosa, resten simples siluetes de dues dimensions, quan caldria que tinguessin prou de relleu perquè pogués hom fer entorn d'ells un tomb ben complet.

Tanmateix, el cas de Pere desperta i desferma tantes d'associacions, la seva tragèdia sense grandesa és exposada amb una contenció tan noble, que *Vint anys* supera de molt aquells llibres dels quals únicament pot dir-se que es llegeixen de gust. Per la meva part, acolliré la segona novella de Tasis i Marca amb l'esperança de treure'n un augment d'experiència i un afinament de sensibilitat.

* * *

El Linguaphone Institute, dedicat a l'ensenyament de llenguatges per mitjà de registres fonogràfics, m'ha enviat tres articles mereixedors d'un examen atent.

Entre aquests tres articles hi ha dos llibrets. L'un conté l'*English Conversational Course*, que amb les seves illustracions, descripcions i converses, combinat amb l'ensenyament oral dels discos fonogràfics, ha de produir un resultat excellent. L'altre és el *Vocabulari anglès-català* del curs de conversa esmentat, amb una gramàtica anglesa en 30 lliçons que m'ha semblat molt ben concentrada. La traducció del text anglès, difícil d'afinar, és molt ben feta i el text català és imprès amb una cura gramatical envejable. Lamento només d'haver-hi vist diverses vegades la paraula «discs». Això, si no és una errada d'impremta, és un plural arcaic molt incòmode per a les nostres boques modernes.

Aquests dos llibrets, amb els pròlegs explicatius que contenen, us convencen molt fàcilment de la utilitat d'apendre idiomes amb l'ajut de plaques fonogràfiques impressionades per veus cultes i clares. El que no he trobat en cap d'ells és el preu a què us sortiria un ensenyament d'aquesta mena.

Tampoc no ho he sabut trobar en el tercer article, fullet de poques pàgines, simple anunci dels cursos Linguaphone. Hi ha, en canvi, una declaració sense preu: «Els catalans, gràcies a la riquesa fonètica del català, tenen una indubtable facilitat per a apendre altres llengües. Però ens sol fallar generalment la formació gramatical essencial, que només a base de l'idioma propi podem aconseguir integralment. Apreneu, doncs, la gramàtica pròpia, la gramàtica catalana, i us serà fàcil tota altra llengua.» Això no sols és una veritat que reforça l'anunci, sinó una manera molt simpàtica de fer catalanisme. Crec que ho hem d'agrair al Linguaphone Institute i al senyor Delfí Dalmau que tan adequadament el representa a Catalunya.

C. A. JORDANA

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola de Llibreria
Barbarà, 16 *** Telèfon 17218

LITERATURA I PAISATGE

Importància de la lluna

Vigileu el paisatge dels poetes; però, sobretot, oh, crítics!, la posició de les seves llunes líriques. La lluna és un signe més sensible encara que el paisatge per a determinar l'actitud poètica de cadascú. Si, fins ara, ens ha estat possible constatar una evolució en el gust del paisatge que va de la primavera a l'hivern, del jardí italià al parc anglès, de la plana als cims, de l'arbreda a la terra nua, ara podem afegir un altre signe: el Romanticisme—en contraposició amb el gust clàssic per la claredat—estima la nit. La nit tèrbola i tempestuosa que plaïa a Young i al coronel Josef de Cadahalso.

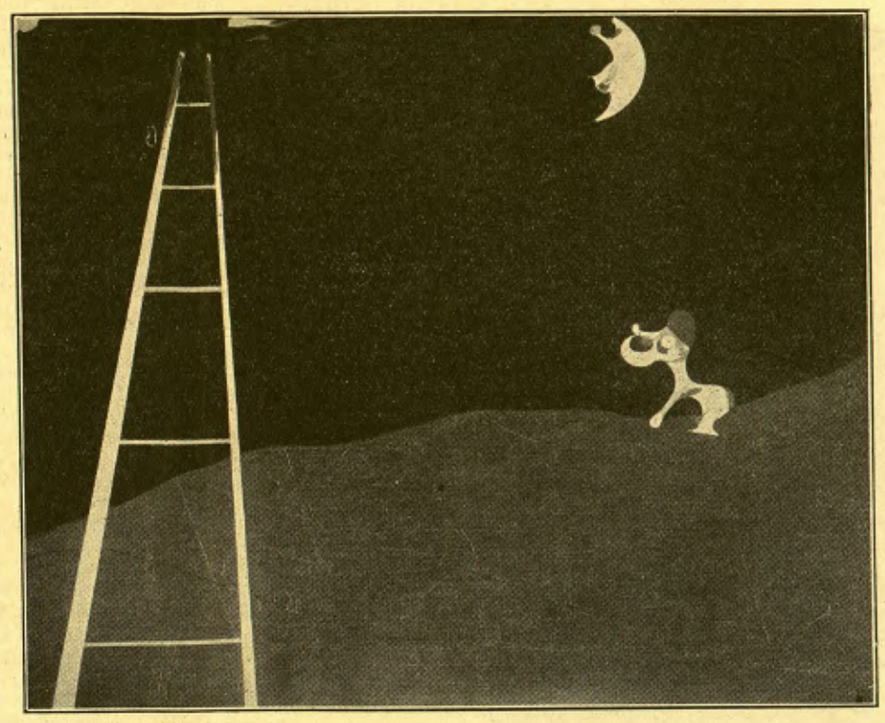

Joan Miró. — Gos bordant la lluna (1926)

El signe màxim de la nit romàntica és, naturalment, la lluna. Per al Romanticisme la lluna és una cosa llunyana. Tan alta que domina tot l'horitzó literari. I l'impressiona vivament. Sense la lluna no seria possible compendre el Romanticisme, tot ell fabricat de nocturns esbojarrats. La lluna és el signe de la idealitat inabastable. Testimoni de llàgrimes silencioses, és el símbol de la renunciació que es complau morbosament en la seva desesperança. Hi ha una poesia de tema ferroviari que coneixen totes les senyoretes cursis d'Espanya. El seu autor era l'exemplar més característic de la seva època: portava patilles i era sentimental. En aquesta poesia es diuen coses tan delicades com aquesta: *¿Sería en vano—que amaros pretendiera?—¡Sería como un niño que quisiera—alcanzar a la luna con la mano!*

La lluna, llunyana i espectral, estilitzada i obsessionant, empallideix els rostres. Romanticisme. Cercle morat en torn dels ulls. Tuberculosi. Marguérite Gautier. Heus ací el llast del segle dinovè per als poetes. Una de les grans dificultats per als primers poetes revolucionaris d'avui, fou, precisament, la de deslliurar-se d'aquesta valor obsessionant i total de la lluna. El mateix Apollinaire encara es posa sentimental i romàntic sota la seva influència, per bé que pretengui dissimular-ho amb aquells versos estrambòtics:

Quel
ciel
triste
piste
où
va le
pâle
sou-
rire
de la lune qui me regarde écrire.
(*Calligrammes*)

Marinetti va veure molt clar tota la transcendència de la lluna en el romanticisme passatista dels poetes que calia convertir al nou evangeli líric. Fou aleshores quan llençà el seu crit apostòlic: *Odio universale per la luna*, que contestà Ramon amb aquell joiós ¡*Pedrada en el ojo de la luna*! que era més faceciós i més divertit que la fúria teatral de l'italià.

Des d'aleshores la manera de situar-se la lluna damunt dels versos és un símptoma claríssim. La lluna com a element de tristesa, de silenci, de recolliment, d'unció, és un signe romàntic. Quan hom comentava la poesia catalana més recent, jo sentia parlar de Tomàs Garcés com a element subvertidor i revolucionari. I això no és cert. Tomàs Garcés cau perfectament dins del Romanticisme de Maragall o de Lamartine. La lluna ens dóna una explicació ben clara. Mireu uns exemples:

Quina fantasma tan pàllida ets,
o poble meu, a la llum de la lluna!
(*L'ombra del lledoner*)

Tota la nit tremola dolçament
presa en el prim fullatge que la lluna
lliga amb teranyines pàllides d'argent.
(*El somni*)

Tot el jardí, però, sota la lluna
és un sospir pregon.
(*Paradís*)

La posició romàntica és evident. Ara bé, com reaccionen les noves promocions líriques en aquest punt? D'una manera decididament anti-romàntica. No atorguen a la lluna cap facultat provocadora de melangia o de màgia. La converteixen en una joguina, en un picarol, en un mirall, en una safata o en una síndria. Tant se val! Es tracta de materialitzar, de fer pròxim i intranscendent quelcom que tenia per a les promocions anteriors un idealisme pujat. Materialitzant la lluna, Joan Salvat-Papasseit pot escriure:

ara el plat de la lluna ha caigut d'un teulat.
(*La gesta dels estels*)

I Miguel Pérez Ferrero:

Luna grande, luna grande,
luna de hojaldre,
los aviones irán
a picarte.
(*Poemas del Aire*)

I J. V. Foix: *La lluna, inflada fins a l'esberlament penjava damunt nostre*, o: *El cel, amb el sol, la lluna i els estels, es mou suaument com una bambolina* (*Gertrudis*).

Ja en aquest camí, quan la lluna plena de llàgrimes dels romàntics és ben posta, tots els jocs lírics són permesos. Tant és que Joan Salvat-Papasseit digui

Jo he maridat la lluna,

com que Rogelio Buendía pensi que

La luna nueva
es una vocecita de la tarde,

com que Jean Cocteau afirmi amb rotunditat que

La lune joue aux dominos.

No hi ha res a fer. La lluna s'ha fet alegre, petita i intranscendent. L'Astronomia s'ha transformat en Prestidigitació.

GUILLEM DIAZ PLAJA

EL MÉS GRAN ASSORTIT DE
LLIBRES
FRANCESOS
CASTELLANS
ANGLESOS
ITALIANS
els trobareu a l'antiga Llibreria Francesa 8 i 10 Rambla del Mig

Feu fer els vostres gravats a
Fotogravats Exprès
IGUALADA, 6 (Gràcia)
Telèfon 76935

Per escriure bé el català
MÈTODES
GRAMÀTIQUES
DICCIONARIS
Els trobareu a la
Llibreria Catalònia
17, Plaça de Catalunya, 17

VARIETATS

La censura americana

La censura als Estats Units és la cosa més incomprensible per un europeu. Hi ajuda les facultats que cada Estat de la Unió, i àdhuc cada jutge, tenen per fer el que els sembli.

La censura americana acaba d'alçar la interdicció que pesava sobre cinc obres conegudes universalment: *Les Mil Nits i Una Nit*, les *Memòries* de Casanova, el *Decameró* de Boccacci, *Gargantua* i *Pantagruel* de Rabelais i *L'Ase d'Or* d'Apulei. Però, per no semblar massa bondadosa, ha declarat que només tindrien dret d'entrada les «traduccions autoritzades». Seran, en canvi, implacablement perseguidess les que contingun passatges en «llenguatge obscè» o «ilustracions inconvenients».

La traducció

Comentant la famosa fórmula de Beljame: «En matèria de traducció, com més literal, més literària és», Veslot i Banchet, en els seus *Paranys de la versió anglesa*, comenten:

«Fórmula feliç si n'hi ha alguna, perquè, enunciant menys una doctrina que una directiva, fixant menys un dogma que una tendència i una finalitat, aquella fórmula reconeix implícitament que aquesta finalitat no es pot abastar sinó amb una certa aproximació. Quan es prova, en efecte, de transportar en una llengua nova tot allò que pot, sense violar-ne el geni, passar-hi de l'original, hom no tarda a adonar-se dels límits de l'art del traductor i a tocar-los. Aviat s'alcen davant vostre els idiotismes sense equivalents, les habituds gramaticals sense anàlegs, els girs de sintaxi sense correspondència, disparitats que totes elles provenen d'aquelles diferències originals que subsisteixen entre el mecanisme cerebral d'una nació i d'una raça i el mecanisme cerebral d'una altra raça o d'una altra nació, i que fan que aquests grups distints sentin i reaccionin diversament.»

D'altra banda, H. D. Davray, conegut traductor d'autors anglesos, afegeix:

«Aqueixes disparitats, aqueixos obstacles, àdhuc quan no són paranys, acumulen davant el traductor unes dificultats desconcertants. No pot sortir-se'n pels mitjans de què disposa l'escriptor original. El traductor ha de conservar l'ordre del text, el moviment de les frases, recercar el mot just, l'expressió adequada, sotmetre's a l'encadenament de les idees de l'autor, als elements mateixos de les seves idees, a les relacions que entre elles estableix, en una paraula, «donar amb tota l'exactitud possible, en un llenguatge que podria semblar espontani, l'aire, la marxa general del tros proposat». Així haurà fet una traducció «literal». D'altra manera no serà sinó una traició. Qui negarà, doncs, que la traducció així compresa és un art, i un art que exigeix de qui el practica no solament un talent especial, sinó també un conjunt de coneixements, una cultura doble, mantinguda incessantment? No direm res del desinterès que cal, igualment doble, perquè el traductor s'esborra, no cal dir-ho, davant l'autor l'obra del qual interpreta, i s'acontenta de les mesquines retribucions abonades a aquesta tasca delicada i àrdua.»

Un predecessor de Wells

Hi ha un petit llibre que conté tots els elements de l'allucinant novella de Wells: *L'Illa del Dr. Moreau*. L'obra és d'un tal comte Dablis, editada en 1838 a la llibreria mèdica Labé, de París, i porta el títol estrafolari de *Solenopèdia o revelació d'un nou sistema d'educació frenològica per a l'home i els animals*.

Per mitjà de tubs metàllics introduïts en el crani de certs animals, un savi, que viu amagat als Pireneus, prop de Barèges, modifica al seu voler la mentalitat dels seus operats, óssos, gossos, llops, voltors, etc. Arriba a donar la intelligència humana a les bèsties més estúpides o més salvatges. En el castell esbalandrat que li serveix de refugi, castell perdut en la muntanya, totes les funcions que en altres cases acompleixen els domèstics són exercides per animals d'espècies diferents, la matèria cerebral dels quals ha estat treballada pel fantàstic cirurgià. Però les seves experiències no es limiten a cervells animals; també opera sobre cervells humans. Algunes criatures, sotmeses a les seves manipulacions, adquiriran dons superiors, previstos i ben determinats per endavant.

Wells ha conegut l'obra del comte Dablis? Només ell pot aclarir-ho.

La literatura i la vida

Ja fa uns quants dies, el diari de Coty, *L'Ami du Peuple*, publicava una notícia que bé podia ésser un *canard* estival com una serpent de mar qualsevol. La notícia era que als Estats Units la policia acabava de descobrir un club de suïcides. L'havien format trenta socis; ara només eren vint-i-sis, quatre havent-se ja suïcidat. Era condició rigorosa per entrar-hi que un metge els declarés atesos de malaltia incurable, i comprometre's a suïcidar-se si les oracions dites a llur intenció pel pastor del Club no feien efecte. El que vacillava a complir el compromís, prèviament recordat mitjançant carta certificada, un collega seu l'havia de matar per ensenyar-li el respecte als reglaments.

Doncs bé, aquest club ens fa l'efecte que ha nascut—de debò o en la ploma del redactor de *L'Ami du Peuple* — d'un llibre de R.-L. Stevenson, *Les noves Mil i Una Nits*.

CAMISERIA FITÓ BARCELONA
ESPECIALITAT EN LA MIDA
Jaume I, 11
Telèf. 11655

LES ARTS — DISCOS

Arquitectura alemanya

II

Per aclarir les coses de l'arquitectura moderna és molt eficaç — gairebé imprescindible — donar una volta per Alemanya. Situat allí, hom pot judicar *d'après-nature* el flamant camp experimental de la nova construcció. Amb imaginació i revistes d'art a la vista, no n'hi ha prou, perquè manca el més essencial: l'espai i el temps. Per això crec que molts dels defectes assenyalats a la nova escola són, més aviat, deficiències d'informació. S'ha dit, per exemple, que els nous edificis semblen caixes d'enfardar, que presenten una monotonia ensopida i que no tenen cap qualitat estètica. I en dir això l'enfurismat panegirista de l'*ancien régime* creu haver «assassinat» les noves solucions constructives. Però, tant se val! Malgrat tot el que diguin i facin aquestes «*panteras de la reacción*», no podran evitar el canvi fisonòmic de l'arquitectura contemporània.

Ernst May. — Urbanització a Frankfurt a. M.

Acabada la guerra de les Nacions, n'ha començat una altra: la de les construccions, el front de la qual, ara com ara, s'estén principalment cap al nord d'Europa. A Holanda, Alemanya i Suècia els exèrcits del C. I. R. P. A. P. guanyen més batalles cada dia. A París, Viena, Praga, Budapest, Roma, Brusselles, Berna, Moscú, la lluita és aferrissada. Una nova croada arquitectònica s'estén per tot el món. I nosaltres... què? Nosaltres seguim enganxant garlandetes de pedra artificial a les fatxades i *floreros* decoratius als nostres artístics interiors. Sort, tenim, però, dels joves «conspiradors» del G. A. T. C. P. A. C. que han iniciat la batalla a casa nostra.

Entenem-nos, però. La lluita no és entre l'arquitectura nova i l'arquitectura tradicional. La guerra contra els venerables estils del passat només la fan quatre avantguardistes indocumentats — aquells que s'estranyaren dels elogis que va fer Le Corbusier a les nostres pedres de Santa Maria del Mar i Pedralbes. La veritable lluita està entre els que practiquen l'arquitectura d'una manera viva i els que construeixen amb receptes cadavèriques. Per això la bona arquitectura contemporània, anomenada moderna, és molt més tradicional que la majoria de les còpies insulses dels estils passats. I així, també, una bona interpretació estilística d'una estructura coneguda és molt més moderna que algunes «pensades» avantguardistes.

Per acabar, permeteu-me copiar algunes notes del meu carnet de viatge.

Walter Gropius (l'ex-director de l'escola Bauhaus de Dessau) és un dels arquitectes alemanys que segueix el funcionalisme fins a les últimes conseqüències. Per això se l'ha anomenat el romàntic del maquinisme. En les seves construccions no trobareu mai cap mena d'hibridisme. En un edifici de Gropius cada centímetre cúbic ha estat calculat i dosificat per a un determinat funcionament.

Bruno Taut també projecta les seves obres amb els principis funcionalistes, però diríeu que, a més a més, hi ha l'aportació d'un sentit dòric en la composició. L'austeritat de Taut conserva, doncs, l'ordenació dels clàssics.

Hans Poelzig és un dels mestres de l'arquitectura contemporània que projecta amb més envergadura, però moltes vegades és massa monòton en la composició i massa feixuc en la modenatura. Serveixi d'exemple la fàbrica Verwaltungsbau der I. G. Faber a Frankfurt.

Les obres d'Erich Mendelsohn presenten sempre l'encant de la varietat. En cada nova construcció hi ha una nova expressivitat. Estima la superfície curvilínia i la utilitza amb molta gràcia. Els elements horitzontals de la fatxada conviuen admirablement amb e's verticals. Generalment reserva l'horitzontalitat de les obertures pel centre de la composició, i una verticalitat a cada banda.

Miës van der Rohe (autor del pavelló alemany de la nostra Exposició) sap jugar, amb molta traça, les accidentacions dels grans paraments. En certa manera defuig el funcionalisme, o millor dit, el supedita a la seva fantasia.

Cal anotar el nom de Salvisberg com un dels arquitectes més sensibles de les noves promocions. En el barri berlinès de Reinickendorf hi ha una de les construccions més emocionants de l'arquitectura contemporània.

Paul Mebes i Paul Emmerich en el grup de cases Berlin-Steglitz es fan admirar per la ponderada ordenació dels cossos, i en el grup de Pankow per les atinades accidentacions dels elements constructius.

Cal també anotar, entre els arquitectes de sensibilitat afuada, Brüder Luckhardt i Alfons Anker. En les voreres del riu Havel, hi ha dos exemplars de cases particulars, projectades per aquests artistes, veritablement excellents.

D'exemples a remarcar i de noms d'arquitectes a honorar en podriem omplir una pàgina. En canvi, la llista d'edificis de gust deficient seria molt més reduïda.

Els alemanys han entès l'arquitectura moderna. Pels resultats assolits i per l'estudi constant dels nous problemes constructius, són mereixedors de la major admiració i estima.

MÀRIUS GIFREDA

GUTEMBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utillatge per les **Arts Gràfiques**

Agullers, 1 i Via Laietana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

Gabinet ortopèdic

HERNIUS
Salvació de l'hernial

ARAGÓ, 277, ENTRESOL, 2.ª
DE 10 A 1 I DE 4 A 7
TELÈFON 76850 - BARCELONA

DISCOS

Els diversos sistemes de música mecànica

Les primeres aplicacions de la mecànica a la música varen ésser fetes amb l'objecte d'obtenir sonoritats harmòniques suprimint la intervenció de l'executant, millor dit, a fer-la gairebé inconscient. La base d'aquests aparells ha estat un cilindre amb pues que actuen sobre pintes d'acer, el cas de les capsetes de música, o indirectament sobre cordes metàlliques en els pianos de maneta.

Aquests sistemes tenen l'inconvenient d'eliminar totalment la intervenció de qui actua l'aparell, la missió del qual es redueix únicament a fer de motor, i la màquina actua seguint la pauta del cilindre, en la confecció del qual no ha intervingut més que un càlcul de distàncies i llargades, i això vol dir que d'art n'hi ha d'haver molt poc. Amb tot, les capsetes de música varen tenir el seu èxit al seu temps i autors d'anomenada han escrit composicions per a orquestra i per a piano imitant llurs sonoritats.

La pianola (o el piano elèctric) i el gramòfon han estat, cadascú amb el seu mitjà, el rotllo i el disc, els que han reduït la mecànica únicament al motor de l'aparell, però aquest, en funcionar, ha de seguir unes indicacions que reprodueixen una anterior actuació artística. El seu objecte és més modest: es limiten únicament a reproduir actuacions anteriors.

De tots dos, el primer va ésser el gramòfon, però després va venir la gran extensió de tota mena de pianos mecànics i els gramòfons van ésser arreconats, però darrerament la perfecció del disc i l'obtenció de tipus de poc cost i bon rendiment han fet que hagin plegat la majoria de les pianoles i pianos elèctrics.

El rotllo taladrat en la forma que es fa actualment, és a dir, recollint actuacions de concertistes, si conté obres de piano és un bon element per a reproduir-les. El greu del cas és que són molt pocs el discos pianístics. Els rotllos contenen la totalitat de la literatura musical, i això vol dir haver de recórrer a reduccions a piano sol, reduccions que abasten des de la gran òpera al modest cuplet; però els fabricants de rotllos no s'acontenten amb transcripcions fetes amb mitjans possibles a un executant, sinó que en moltes ocasions acumulen notes que únicament servint-se dels illimitats recursos de la màquina poden fer-se sentir, i el resultat té molt poc d'artístic. El piano elèctric, en el qual el motor no està subjecte a cap control intelligent, produeix unes sonoritats que per necessitat han de tenir regust de màquina. La pianola, en canvi, ha d'actuar-se i en els moviments de la manxa es pot seguir una indicació intelligent que figura gairebé ssempre en el rotllo, per bé que si la persona que l'actua no té una certa educació musical els resultats no són ben semblants als obtinguts amb el piano elèctric.

El disc, en canvi, que també és una reproducció, elimina la intervenció del motor i les sinuositats que conté l'actuació de l'artista es manifesten sense cap modificació. El pas de l'enregistrament mecànic a l'elèctric en la fabricació dels discos, ha estat el que ha fet que les facultats del disc siguin gairebé illimitades, quant a captació de sonoritats, timbre i modulació. El canvi del reproductor, és a dir, el poder actuar diafragmes elèctrics sobre la placa, ha fet guanyar molt la reproducció, principalment en potència i similitud de timbre. Queda molt a perfeccionar, però, en l'aparell que ofereix la sonoritat, en l'últim artefacte del procés, que és l'altaveu, i encara que els actuals electrodinàmics siguin molt clars hi ha molt a fer per a evitar distorsió de sonoritats.

Es greu inconvenient del disc l'ésser pràcticament limitat, ja que fa que l'audició sigui poc seguida i s'hagi d'interrompre, i amb l'aparició de la banda, que ja actua en el cinema sonor, fa perillar l'esdevenidor del disc. L'eliminació del gravat en l'objecte que conserva i reprodueix les sonoritats i llur substitució per les diferències de tonalitat en una pellícula, que pot tenir la llargada que es vulgui, fa preveure un canvi radical en l'enregistrament dels sons; però, d'altra part, caldrà resoldre les dificultats que hi ha a vèncer per a obtenir aparells motors de reduït preu que puguin introduir-se amb èxit amb gramòfons portàtils.

J. G.

CAMISERIA FITÓ BARCELONA

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

Reflexions sobre arquitectura

Epoca d'assaigs. Es va massa de pressa. Punt de partida: el sentit pràctic.

Els factors que hi convergeixen: economia de temps i d'espai, estudi tècnic dels materials.

La finestra ja no és perquè entrin naturalment la llum i l'aire; és un aparell científic de dosatge dels raigs ultravioletes. A més, l'aire no ha d'entrar per la finestra, sinó així mateix a través d'aparells que el mantinguin amb tota puresa i a una temperatura constant.

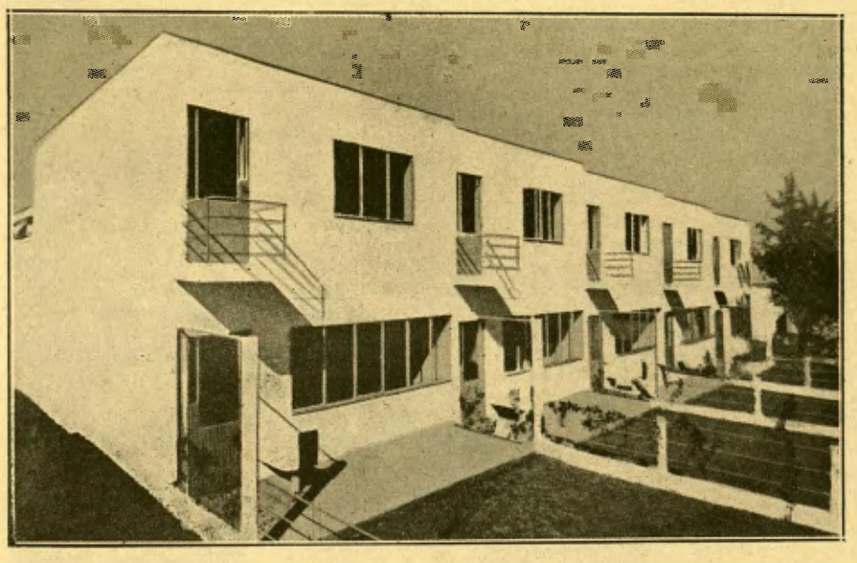

Grup de cases «standard»

Els mobles desapareixen, substituïts per aparells mòbils que en un moment donat es desplacen mecànicament.

L'arquitecte avui és un home de ciència.

Epoca d'arquitectura racionalista.

Problemes tèrmics, d'acústica, socials, higiènics, econòmics... ciència.

El *standard*: voldrien arribar a alguna cosa d'internacional (sempre d'acord amb la indústria, que és la que empeny), una finestra tipus, amb mides estendarditzades, mobles partint d'una base de mida, materials per a embans i parets a mides fixes, etc. Es a dir, que així, tal fàbrica productora podria escampar pel món un determinat producte. Un pla de negocis. Res més.

La mateixa casa (ara ja és moda) es pot veure avui a Varsòvia, a Oslo, a Zuric, a Berlín, a París, a Leningrad. Els factors raça, tradició, personalitat de l'arquitecte, clima, ambient i aspecte de cada país, no compten. Em sembla que ara, el que caldria és que aquests arquitectes inventéssin uns ninots mecànics adequats, i així mateix estendarditzats, per a habitar semblants cases.

Una de les coses que porta semblant orientació és la mort dels oficis. Un obrer, ara, és una màquina (i això encara quan l'obrer intervé), puix que quasi tot es fa mecànicament. Quin element humà pot passar a través de semblant art de construir? Es la màquina la que determina la forma i fins l'estructura.

* * *

L'art i el progrés no van ara d'acord. L'art pot revestir un *aspecte nou*, però haurà de dir el mateix sempre, o deixar d'ésser art.

Hi ha pobles artistes i altres que no ho són. No és coincidència que tots els pobles artistes estiguin sempre compresos dins una mateixa zona.

L'home del Nord, no dotat per a l'art, ara vol que l'art sigui un producte de l'home poc evolucionat, que menysprea. Vol la supremacia intellectual, i anomena modern tot el que ve d'aquesta banda. I basat en això ha construït tot un sistema: econòmic, comercial, industrial. artístic, moral, social, etc.

Malgrat això, cal reconèixer que aquest home del Nord ha resolt moltes coses que deuen aprofitar-se. L'equilibri no és mai d'un sol cantó.

L'home del Nord, materialista, creu que posseeix la certitud en la mesura i en el pes, i per això tot ho vol basar en la ciència, àdhuc l'art.

Sense un estat emocional l'art no és possible. Tot signe és màgic; pot fer present l'existència de l'esperit. Aquí l'art troba el seu camí, no en la ciència. Es menester, però, construir, estructurar. Sense la regla l'artista resta en un estat inferior.

El que cerca l'arquitecte modern, la concurrència de diversos factors, estètics, socials, econòmics, etc., es troba realitzat en l'església del poble, en la casa humil de qualsevol veí de poble. Perquè sempre l'arquitectura és això. I les altres arts s'agrupen al seu voltant.

La casa moderna creada per l'arquitecte racionalista manca d'expressió espiritual. La casa científica, feta en vista a tot el que es refereix a la vida física, és incompleta.

Si pels pobles veiem grups de cases i solucions que ens sembla que sols l'atzar ha realitzat, és que no pensem que aqueixes, i cap més, són les veritables solucions d'art, i que, justament, aquesta és la manera de fer de l'artista. Per això alguna cosa d'humà ha passat a les pedres, i per això la realització té significat.

I tots els objectes, i cases, i mobles, haurien de tenir aquest sentit. Obra de l'home, i no de la màquina i del càlcul matemàtic. En tot cas, sempre l'home hauria de dominar la màquina; la màquina no deu ésser més que un auxiliar.

Tornem al petit poble. Aquí l'home fa, més que no pensa. Per això fa bé. El realitzador modern pensa, abans de fer. Mai no veurem en ell res d'imprevist. El petit poble és ple de sorpreses.

Però aquesta diversitat no convé a l'industrial; ell vol el *standard*. Sense el financier, doncs, no existiria aquest art estendarditzat que ens volen imposar, que és la mort del veritable art, de la veritable arquitectura.

L'arquitecte modern, d'acord amb el financier, persegueix aquesta finalitat. I segueix la resta de tot el que hi ha d'haver en les cases.

En les solucions que troba el poble (úniques que poden dir-se originals), hi ha també l'ordenament. En mig de la natura veiem la línia recta, la geometria, el contrast d'angles o de corbes. El que no hi ha és el sistema, perquè aquestes realitzacions no han estat precedides d'altra finalitat que la solució mateixa.

La unitat de caràcter en el poble no és filla d'un propòsit; és una resultant. Si les grans ciutats fossin fetes de semblant manera (i n'hi ha), serien artístiques. Si les solucions fossin creades a mesura de les necessitats i en cada moment del temps.

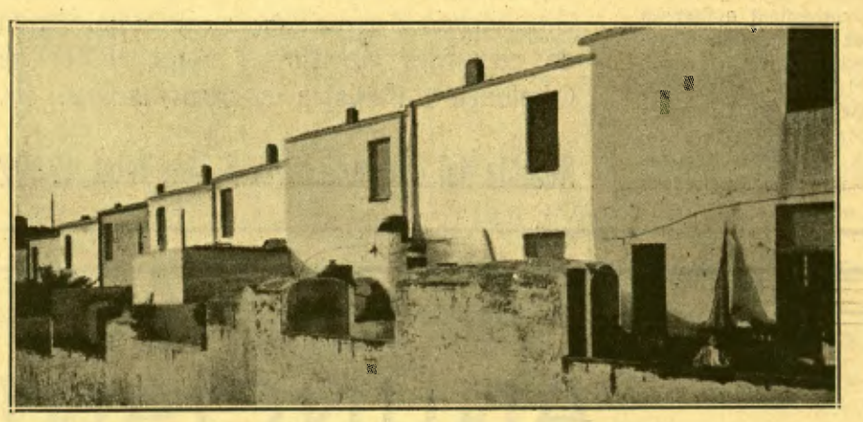

«En les solucions que troba el poble hi ha també l'ordenament»

* * *

Però l'home de les catedrals ha passat. En canvi, la màquina ocupa un lloc considerable. Aquesta és una realitat que no devem ni podem escamotejar. Som en un altre pla. El constructor de cases, d'objectes, de quadros, viu en un altre ambient, disposa d'altres elements, i altres exigències se li imposen. Es el mateix home de sempre: l'artista, el constructor, el creador, però ha de manipular una altra matèria i ha de donar forma a noves realitats de la vida. Per ell, el passat és mort i deu oblidar-lo totalment. Al contrari, està joiós de tot el que és nou, vivent, ben real. I treballa amb fe.

Tot això està bé, és perfectament lògic. Ara, el que ja no està bé, és fer les coses sols pel prurit de fer modern, per esnobisme, deixar passar sense analitzar i sospesar-ho tot amb justesa i exactitud, exagerar per afany d'originalitat.

Abans una cosa era el temple, una altra la casa, i una altra la fàbrica o l'estació de tren. Ara es vol portar la cabina del vaixell a la casa, la cadira de la clínica al saló, el laboratori a la cuina o al bany.

La màquina hem dit que ocupa avui un lloc considerable; però, és que tot, a la fi, haurà de parar en màquina? No és això, i aquesta mala tendència ha portat a fer molts disbarats i, de retop, per desprestigi, retarda l'evolució, ja que el públic es malfia. Per exemple: el públic i la crítica parisenca varen rebutjar de pla l'exposició que el Bauhaus de Dessau va fer al Grand Palais.

De tot plegat es dedueix que, liquidat el passat, amb una nova realitat enfront, que exigeix una altra estructura, un altre aspecte i una altra utilització, hi ha molt a fer. Tot el que s'ha fet fins ara, tret de poques realitzacions, no passa d'assaig.

J. TORRES-GARCIA

—I el seu home?
—No sé. Fa tres dies el va venir a buscar un policia, i des de llavors que no ha tornat.

(*Smith's*, Sydney)

—Vés amb compte que no et passi res.
—No tinguis por.
—De totes maneres, no em quedo tranquilla. Deixa'm aquí la cartera i el rellotge.

(*Moustique*, Charleroi)

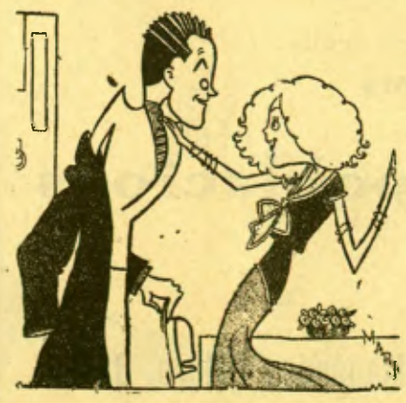

La dona.—He comprat una cosa preciosa pel teu aniversari.
El marit.—Ensenya-me-la.
La dona.—Espera't una mica i me la poso.

(*Everybody's*, Londres)

MIRADOR TURÍSTIC

FRANCESC ARMENGOL HA MORT

Ha mort Francesc Armengol. — Aquell home estimable, que era com una flama ardent, el projectista, l'imaginatiu, el fantasiós, si voleu.

El cor d'Armengol intervenia en totes les coses en què el seu esperit trafiquejava, fins els diners a les mans d'Armengol palpitaven vida.

Nascut dintre la disciplina de la més rància indústria catalana, tot just l'home es sentí en plenitud d'energies i de fortuna, somià atrevidament obres, l'envergadura de les quals sobrepassava les seves pròpies forces. Així creà un món d'idealitat i s'hi lliurà agosaradament, a l'aventura.

Armengol somià fer a Catalunya el que havien sabut fer les més grans nacions en turisme i esmerçà la integritat de la seva voluntat i dels seus cabals per a aconseguir-ho. Ell és el que inicià a la nostra terra aqueixes noves valors que en un esdevenidor pròxim poden tenir per a Catalunya transcendència econòmica i també política.

Amengol, després de lluitar contra la manca de fe de quasi tots, contra l'enveja de molts i contra el judaisme d'alguns, fou derrotat i fracassà d'una manera també absoluta i completa; fracassà, però tan dignament i generosament que el seu esperit, amarat de confiança impertorbable, seguí regint i informant després de la seva caiguda tota la seva obra, a desgrat de tots aquells que pretengueren estúpidament esmenar-li la plana.

Armengol seguí estimat el seu somni talment com el pare estima el fill que li ha destruït la fortuna.

Un dia Armengol es presentà a casa meva amb aquell somriure agredolç que el caracteritzava, i em digué textualment: «He sabut que us cuideu de Terramar i vinc a dir-vos que estic contentíssim, perquè sé que vós estimareu la cosa...», i començà una inoblidable i suculenta conversa en la qual, sense el més remot interès material, sense la més petita ombra d'egoisme, el gran somiador detallà tot el clar i obscur del somni de la seva Sitges futura i vessà un doll de suggestions interessantíssimes. Tot desgranant els detalls de la seva magnífica dèria, els ulls del gran amic espurnejaven d'emoció i d'optimisme.

En el transcurs d'aquella memorable conversa, Armengol afirmà set vegades que els somiadors eren condemnats a la derrota, i s'anomenà somrient ell mateix, altres set vegades imbècil. ¡Imbècil ell!, el fundador de Terramar, que ha fet la Sitges moderna. Imbècil ell!, el fundador de l'Autòdrom que ha d'esdevenir, sens dubte, un motiu d'orgull per Catalunya. Imbècil el qui valoritzà amb la suor del seu rostre i amb tots els seus cabals aquesta terra beneïda en la qual trobaren ja fortuna insospitada molts sitgetans i barcelonins i fills d'altres terres d'Espanya. Imbècil el que va fer transformar unes maresmes en la riquesa territorial que avui representen aquests set quilómetres quadrats de terra nostra emplaçada entre Sitges i Sant Pere de Ribes.

En aquests moments, quan el cos de Francesc Armengol no ha rebut encara terra sagrada, commino els financiers, els economistes, els tècnics de la nostra terra, perquè es descobreixin davant del seu cadàver i proclamem amb tota la força del nostre cor la necessitat que tots ells sàpiguen, tot temps, respectar, estimar i cooperar amb els somiadors que Déu ens envia, si no volen que els seus profits portin molt sovint l'estigma de la injustícia.

Desgraciada Catalunya, el dia que se li apaguin aquests llums benefactors dels somiadors i fantasiosos!

Si l'especulador fracassà, en canvi l'esperit del somiador triomfà d'una manera absoluta. El mateix dia i hora en què Armengol moria, l'Autòdrom de Sitges era consagrat com una possibilitat inminent i indiscutible per l'aviació catalana. El mateix dia i hora en què Armengol finava, Sitges, en festa, presentava l'aspecte dels centres de turisme més acreditats d'Europa. El petit hotelet de Terramar, la tarda en què Armengol era de cos present, triplicava la recaptació de la mateixa data ara fa un any.

Armengol s'emporta brodada en la seva mortalla la palma de la victòria.

Estem segurs que la vila de Sitges sabrà honrar aquell que amb el propi sacrifici sabé convertir-la de crisàlide en esplèndida papallona. Avui, primer dia de festa major, totes les banderes són a mig pal en honor a l'inoblidable enamorat; caldrà també que el nostre govern honori la seva memòria convertint el seu Autòdrom en l'Autòdrom-aeròdrom Nacional de Catalunya.

Descansi en pau l'amic caríssim, l'home bo, el somiador formidable. Nosaltres, pesi als fariseus, el cataloguem entre els màrtirs de l'ideal de la pàtria nova.

ANTONI MUNTANYOLA

Sitges, 24 d'agost.

Sitges. — Terramar, l'obra de Francesc Armengol

—Maleïtsiga! Us m'heu endut el barret d'un tret.

—Quina sort teniu! Podia haver-vos tocat més avall...

(*The Passing Show*, Londres)

—Desitja algun cotxe?

—No, és que... sap?... m'agrada tant estar entre autos sense que m'atropellin...

(*The Humorist*, Londres)

Balneari de CARDÓ

(PROVINCIA DE TARRAGONA)

Altura: 650 metres sobre el nivell del mar

Temporada oficial: 24 de juny a 24 setembre

Nou propietari: SALVADOR SAMSÓ

Direcció: FELIX BARGUÑÓ

Prodigiosos aigües, les més nitrogenades i arsenicals d'Espanya. Malalties dels bronquis, pell, budells, neurosis i diabetes.

Situació meravellosa, clima sec, establiment rodejat de bosc. Pensió completa des de 15 pessetes.

Habitacions des de 4 pessetes
Xalets per a famílies

Tots els dies auto a Cardó a l'arribada a Mora la Nova, del ràpid sortida de Barcelona a les 8.27 matí.

Referències: S. SAMSÓ, Pòrtic Mercat St. Josep, 4 - Telèf. 18235 - De 4 a 8 tarda
Farmàcia Garreta, Rambla Catalunya, 81
"La Ideal Samaritana", Arcs, núm. 10

DIPLOMACIA

El venedor.—Senyoreta, vostè està equivocada. No calça el 36, sinó el 35. (*A part, a la dependenta*:) Porti un 37.

(*Brummbahr*, Berlín)

Ell.—Quan ens vàrem casar vas prometre obeir-me.

Ella.—No havíem pas de posar-nos a discutir davant del capellà.

(*The Passing Show*, Londres)

Fàbrica d'Articles de Viatge

Joan Casanovas i Companyia

Especialitat en Caixes d'automòbils, Baguls, Maletes, Maletes-Armaris

Tallers, 26. - Telèfon 10623

VIATGES BAIXAS

LA PRIMERA OFICINA TECNICA DE TURISME A CATALUNYA

Agència en totes les grans capitals del món.

Especialitzada en Forfaits, Viatges de nuvis, Organització d'excursions en autocars, Venda de passatges marítims i aeris, Visites de Catalunya i Mallorca a preus reduïts, etc.

Representant a Espanya de les Companyies: Cosulich Line, Lloyd Triestino, Marittima Italiana, Gerolimich & C., Puglia-Marco u Martinolich, S. I. S., Steua Romana, Aero Expreso Italiana

Rambla del Centre, 33 (Pge. Bacardí) Telèf. 12492

—Farem un partit de negres contra blancs.

—I us pintareu de negre?

—No; els que fan de blancs es rentaran la cara.

(*The Passing Show*, Londres)

COMPAÑÍA TRASMEDITERRÁNEA

MADRID: PLAÇA DE LAS CORTES, 6. — BARCELONA: VIA LAIETANA, 2

Serveis regulars de vapors comercials i correus entre la Península, Balears, Norn d'Africa, Canàries, Guinea Espanyola

LINIA RÀPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA-CÁDIZ-CANARIES

Sortides setmanals els dissabtes, a les 12 hores. Efectuaran els serveis les modernes motonaus

CIUDAD DE SEVILLA i CIUDAD DE CÁDIZ

Línia comercial amb escales en tots els ports de la Mediterrània, Nord d'Africa i Canàries. Sortides quinzenals el dijous.

LINIA RAPIDA DE GRAN LUXE BARCELONA-PALMA DE MALLORCA

Sortides tots els dies (llevat els diumenges) de Barcelona i Palma, a les 24 hores per les modernes motonaus

'CIUDAD DE BARCELONA i "CIUDAD' DE PALMA"

Serveis regulars entre Tarragona, València, Alacant i Palma de Mallorca i entre Barcelona i Mahó

LINIA RAPIDA REGULAR ENTRE ESPANYA i TERRITORIS DE GUINEA ESPANYOLA (Fernando Poo)

Sortides el dia 15 de cada mes amb escales a València, Alacant, Cartagena, Càdiz, Las Palmas, Santa Cruz de Tenerife, Rio de Oro, Monròvia, Santa Isabel, (Fernando Poo), Bata Kogo i Rio Benito, pels vapors "TEIDE" i "LEGAZPI"

LINIA RAPIDA REGULAR ENTRE BARCELONA i VALENCIA

Sortides de Barcelona: dilluns i dijous, a les 20 hores. Sortides de València: dimecres i dissabtes a les 19 hores Servei prestat per la motonau

"CIUDAD DE VALENCIA"

Primera: 32'50 pessetes; Segona: 21'50 pessetes; Tercera: 10'00 pessetes.

Servei ràpid setmanal Mediterrània-Cantàbrica

Amb escales a tots els ports. Sortides tots els dimarts.

LINIA REGULAR ENTRE BARCELONA, ALACANT, ORAN, MELILLA, CEUTA, MALAGA i VICEVERSA

Sortides de Barcelona tots els diumenges a les 8 hores.

Servei comercial entre la Península, Nord d'Africa i Canàries, amb escales a tots els ports de la Mediterrània

Sortides quinzenals

SERVEIS DIARIS ENTRE MALAGA i MELILLA

DELEGACIO DE LA COMPANYIA A TOTS ELS PORTS

ANUNCIANTS...!

Una moderníssima organització completa en publicitat

Pel·lícules de dibuixos animats

mudes i sonores - patent núm. 121288 - aplicades al servei de la tècnica publicitària, us l'ofereix:

"Agencia General de Anuncios"

Vostres productes poden ésser propagats amb èxit segur per tota la **Regió Catalana i Illes Balears**

200 cinemes en ciutats i poblacions de categoria

Fontanella, 10, 1.er, 2.a.-Tel. 16606
BARCELONA

Avinguda Menéndez Pelayo, 85, 1.er
MADRID

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES I PRESSUPOSTOS GRATIS

IMPRESOS COSTA
Asalto, 45 — Barcelona